

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародного права та галузевих правових дисциплін

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

за темою:

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В БОРОТЬБІ З
НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН**

Виконала:

здобувачка 2 курсу, групи ММ-21з
спеціальності 293 «Міжнародне право»
Данько Анастасія Віталіївна

Науковий керівник:

Чорнолуцький Руслан Васильович,
доктор юридичних наук, професор
кафедри міжнародного права та галузевих
правових дисциплін Київського
університету права НАН України

Рецензент:

Пузирьов Михайло Сергійович,
професор кафедри правових дисциплін
Національної академії
Національної гвардії України,
доктор юридичних наук,
старший дослідник

Робота допущена до захисту в ЕК

«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри:

Регушевський Едуард Євгенович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права та
галузевих правових дисциплін

КИЇВ-2025

Реєстрація

номер

дата підпис завідувача кафедри**Рекомендовано
до захисту**

підпис наукового
керівника

ініціали, прізвище наукового керівника**Результат захисту**

оцінка

дата захисту**Голова ЕК**

підпис

ініціали, прізвище**Члени ЕК**

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище**Секретар ЕК**

підпис

ініціали, прізвище

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

Направляється студентка Данько Анастасія Віталіївна до захисту магістерської роботи
Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність 293 «Міжнародне право»
Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
На тему: «Міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин».

Магістерська робота і рецензія додаються.
Завідувач кафедри міжнародного права та
галузевих правових дисциплін КУП НАН України,

Довідка про успішність

Данько Анастасія Віталіївна за період навчання за спеціальністю 293 «Міжнародне право» з 2023 року до 2025 року повністю виконала навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ЄКТС: А _____%; В _____%; С _____%; D _____%; E _____%.
Методист _____

Висновок керівника магістерської роботи

Студентка Данько Анастасія Віталіївна вчасно виконала поставлені перед нею науковим керівником завдання щодо виконання магістерської роботи на тему «Міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин», у повному обсязі розкрила зміст заявленої теми дослідження, чітко дотримувалася вимог структуризації і оформлення роботи у відповідності із Методичними рекомендаціями щодо виконання та захисту магістерських робіт Київського університету права Національної академії наук України. З огляду на відсутність значних недоліків дослідження роботу А.В. Данько може бути допущено до захисту.

Науковий керівник _____ Р.В. Чорнолуцький
“ _____ ” _____ 20 _____ року

**Висновок кафедри міжнародного права та галузевих правових дисциплін
КУП НАНУ на магістерську роботу**

Магістерську роботу розглянуто. Студентка Данько А.В. допускається до захисту цієї роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри міжнародного права та галузевих правових дисциплін _____
“ _____ ” _____ 20 _____ року
(підпис)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА НАН УКРАЇНИ

Кафедра міжнародного права та галузевих правових дисциплін

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 293 «Міжнародне право»

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри міжнародного права
та галузевих правових дисциплін
Регушевський Е.Є.**

(підпис)

« ____ » _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Данько Анастасія Віталіївна

Тема роботи: «Міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин»

Керівник роботи: Чернолуцький Р.В., д.ю.н., професор кафедри міжнародного права та галузевих правових дисциплін КУП НАНУ

-
2. Строк подання студентом роботи до «19» червня 2025 року.
 3. Вихідні дані до роботи: «Міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин» складається зі вступу, трьох розділів (Розділ 1 «Теоретичні основи міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин», Розділ 2 «Сучасний стан та правова база міжнародного співробітництва у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин», Розділ 3 «Виклики та перспективи міжнародного співробітництва щодо боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин»), висновків, списку використаних джерел та літератури із 103 найменувань.
 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
 - поняття та загальні характеристики незаконного обігу наркотичних речовин;
 - історія становлення міжнародного співробітництва у сфері контролю над незаконним обігом наркотичних речовин;
 - теоретичні моделі взаємодії держави протидії незаконному обігу наркотичних речовин;

- міжнародні конвенції та договори як основа правового регулювання боротьби з наркоторгівлею;
- роль міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол) у протидії незаконному обігу наркотичних речовин;
- взаємодія національних органів влади з міжнародними структурами сфері боротьби з наркоторгівлею;
- аналіз ефективності співпраці між Україною та міжнародним організаціями у сфері боротьби з наркотичними речовинами;
- інноваційні методи і технології міжнародного співробітництва у протидії незаконному обігу наркотичних речовин;
- успішні приклади міжнародних операцій ізоляції та припинення незаконного обігу наркотичних речовин

5. Консультанти розділів магістерської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1 «Теоретичні основи міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин»	Чорнолуцький Р.В., д.ю.н., професор	28.12.2024	28.12.2024
Розділ 2 «Сучасний стан та правова база міжнародного співробітництва у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин»	Чорнолуцький Р.В., д.ю.н., професор	30.01.2025	30.01.2025
Розділ 3 «Виклики та перспективи міжнародного співробітництва щодо боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин»	Чорнолуцький Р.В., д.ю.н., професор	28.02.2025	28.02.2025

6. Дата видачі завдання: 12 грудня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Погодження плану та підбір літератури	12.12.24-27.12.25	
2.	Написання вступу та I розділу магістерської роботи	28.12.24-28.01.25	
3.	Написання II розділу магістерської роботи	30.01.25-28.02.25	
4.	Написання III розділу магістерської роботи та подання завершеної роботи студентом науковому керівнику	28.02.25-21.04.25	
5.	Реєстрація магістерської роботи на кафедрі	21.04.25-7.05.25	
6.	Попередній <u>захист</u> магістерської роботи на кафедрі	7.05.25-23.05.25	
7.	Оформлення письмового відгуку наукового керівника, рецензування та допуск <u>кафедрою</u> магістерської роботи до <u>захисту</u> в ЕК	23.05.25-19.06.25	

Здобувачка вищої освіти _____ **Данько А.В.**

Керівник роботи _____ **Чорнолуцький Р.В.**

Консультант _____

АНОТАЦІЯ

Робота містить 121 сторінку, список використаних джерел становить 103 найменувань.

«Міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин»

Актуальність теми обумовлена тим, що серйозною соціальною проблемою сьогодення є вживання і розповсюдження наркотиків. Наркоманія - це сучасна версія рабства, що руйнує автономію і свободу волі, і є передбачуваним результатом вживання хімічних речовин. З проблемами, спричиненими зловживанням наркотиками та їх незаконним обігом, стикається практично кожна країна сьогодні, а також це загрожує майбутнім поколінням.

Незаконний обіг наркотичних речовин - це нелегальна торгівля, транспортування та розповсюдження наркотиків і контрольованих речовин через міжнародні кордони та всередині країн. Економічна нерівність і відсутність можливостей для працевлаштування в певних регіонах є одними з поширених причин наркоторгівлі. Незаконна діяльність не приносить користь не лише організованій злочинності, а й також шкодить громадам, спричиняючи насильство, залежність і соціальну нестабільність. Правоохоронні органи виконують важку роботу, намагаючись зупинити це.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини, що виникають у сфері реалізації співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин.

Предметом є теоретичні засади та еволюція становлення міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, правова база регулювання і діяльність міжнародних організацій у питанні незаконного обігу наркотичних речовин.

Метою дипломної роботи є комплексний аналіз історичних джерел, правових інструментів та практики щодо співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, а також виявлення ключових викликів та перспектив розвитку міжнародного співробітництва щодо боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні теоретичних і практичних аспектів міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин з урахуванням сучасних викликів та тенденцій розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків та дослідження загалом, сформульованих у роботі, для вдосконалення міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, а також у навчальному процесі при вивченні міжнародного кримінального права.

Апробація результатів дослідження відбулась шляхом публікації статті в науково-практичному журналі «Правова позиція» <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-1.12>

Структура магістерської роботи складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, обіг наркотичних речовин, конвенція, наркоторгівля, контроль.

ABSTRACT

The paper contains 121 pages, and the list of references includes 103 sources.

«International cooperation against illegal drug trafficking»

The relevance of the topic is due to the fact that drug use and distribution is a serious social problem today. Drug addiction is a modern version of slavery that destroys autonomy and free will, and is a predictable result of the use of chemicals. The problems caused by drug abuse and trafficking are faced by almost every country today, and it threatens future generations.

Drug trafficking is the illegal trade, transportation and distribution of drugs and controlled substances across international borders and within countries. Economic inequality and lack of employment opportunities in certain regions are among the common causes of drug trafficking. Illegal activities do not only benefit organized crime. It also harms communities by causing violence, addiction and social instability. Law enforcement agencies do the hard work of trying to stop it.

The object of the study is international relations arising in the field of cooperation in the fight against illicit drug trafficking.

The subject is the theoretical foundations and evolution of international cooperation in the fight against illicit drug trafficking, the legal framework for regulation and activities of international organizations in the field of illicit drug trafficking.

The purpose of the thesis is to provide a comprehensive analysis of historical sources, legal instruments and practices of international organizations on cooperation in combating drug trafficking, as well as to identify key challenges and prospects for the development of international cooperation in combating drug trafficking.

The scientific novelty of the results obtained is a comprehensive study of theoretical and practical aspects of international cooperation in combating drug trafficking, taking into account current challenges and development trends.

The practical significance of the results obtained lies in the possibility of using the conclusions and research in general formulated in the work to improve international cooperation in combating drug trafficking, as well as in the educational process in the study of international criminal law.

The results of the research were tested by publishing an article in the scientific and practical journal "Legal Position" <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-1.12> .

The structure of the master's thesis consists of an introduction, three chapters divided into nine subsections, conclusions, and a list of references.

Keywords: international cooperation, drug trafficking, convention, drug trafficking, control.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	12
ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТЬБІ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН.....	19
1. 1 Поняття та загальні характеристики незаконного обігу наркотичних речовин	19
1. 2 Історія становлення міжнародного співробітництва у сфері контролю над незаконним обігом наркотичних речовин	28
1.3 Теоретичні моделі взаємодії держави у протидії незаконному обігу наркотичних речовин.....	37
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРАВОВА БАЗА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН.....	46
2. 1 Міжнародні конвенції та договори як основа правового регулювання боротьби з наркоторгівлею.....	46
2. 2 Роль міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол) у протидії незаконному обігу наркотичних речовин	54
2. 3 Взаємодія національних органів влади з міжнародними структурами у сфері боротьби з наркоторгівлею	68
Висновки до розділу 2.....	72
РОЗДІЛ 3. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН.....	75
3.1 Аналіз ефективності співпраці між Україною та міжнародними організаціями у сфері боротьби з наркотичними речовинами.....	75

3.2 Інноваційні методи і технології міжнародного співробітництва у протидії незаконному обігу наркотичних речовин.....	86
3.3 Успішні приклади міжнародних операцій ізоляції та припинення незаконного обігу наркотичних речовин.....	97
Висновки до розділу 3.....	102
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	109

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ООН - Організація Об'єднаних Націй

ЄС - Європейський Союз

CND - Commission on Narcotic Drugs, Комісія ООН з наркотичних засобів

UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime, Управління ООН з наркотики визначеності

INCB - International Narcotics Control Board, Міжнародний комітет з контролю за наркотиками

ВООЗ - Всесвітня організація охорони здоров'я

ЕКОСОП - Економічна і соціальна рада ООН

NCBs - Interpol's National Central Bureaus - Національні центральні бюро Інтерполу

RBs - Secretariat's Regional Bureaus, Регіональні бюро секретаріату Інтерполу

CICAD - Inter-American drug abuse control commission, Міжамериканська комісія з контролю за зловживанням наркотиками

EUDA - The European Union Drugs Agency, Європейське агентство з наркотиків

IDPC - International Drug Policy Consortium, Міжнародний консорціум з наркополітики

СБУ - Служба безпеки України

МОЗ - Міністерство охорони здоров'я України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що незаконний обіг наркотичних речовин завдає шкоди державам в соціальному, політичному, культурному, економічному та екологічному аспектах. Схеми попиту та пропозиції швидко змінюються, а організовані злочинні угруповання використовують нестабільність та прогалини у законодавстві, для розширення своїх наркооперацій.

Глобальна проблема наркотиків та організованої злочинності є серйозним викликом, що перетинається з міжнародною безпекою, політичними реформами та складною динамікою міжнародних відносин. Багатогранний зв'язок між наркотиками, організованою злочинністю та міжнародною безпекою має серйозні наслідки для стабільності суспільства.

Міжнародне співробітництво спрямоване на ефективне вирішення цієї проблеми, впроваджуючи комплексну політику щодо наркотиків і боротьбу з основними причинами виробництва та споживання наркотиків. Міжнародний аспект стратегії щодо протидії наркозлочинності охоплює прийняття міжнародних угод, міцну міжнародну нормативно-правову базу та оперативні практики, механізми, що сприяють обміну розвідувальною інформацією, даними та досвідом між правоохоронними органами, міжурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Учасниками цих відносин є держави, що зобов'язані уніфікувати національне законодавство згідно до міжнародних стандартів щодо протидії незаконному обігу наркотичних речовин, впроваджувати покарання за відповідні дії, надавати взаємну правову допомогу, включаючи видачу злочинців між країнами.

Україна також бере участь в міжнародному співробітництві в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин. Україна імплементує міжнародні стандарти та законодавчі заходи контролю за вживанням наркотиків, особливу увагу приділяючи багатосторонній співпраці з такими організаціями, як ООН,

Інтерпол та Європол, з метою покращення ефективності їх дій. Активна участь України в реалізації політики проти наркозлочинності сприяють приведенню політичної, економічної та суспільної систем країни у відповідність до міжнародних критеріїв.

Сучасний стан міжнародних відносин у галузі протидії незаконному обігу наркотичних речовин демонструє необхідність удосконалення характеру міжнародної співпраці. Міжнародне співробітництво потребує ініціатив з покращення системи боротьби проти наркозлочинності, спрямованих на посилення обміну інформацією, використовуючи технологічні досягнення, зміцнюючи довіру і гармонізуючи правові рамки, країни можуть підвищити свою колективну спроможність руйнувати і ліквідувати транснаціональні наркомережі.

Метою дипломної роботи є правовий аналіз міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин.

В межах сформульованої мети дослідження визначено **наступні завдання дослідження:**

- охарактеризувати поняття незаконного обігу наркотичних речовин;
- дослідити історію становлення міжнародного співробітництва у сфері контролю над незаконним обігом наркотичних речовин;
- розкрити питання теоретичних моделей взаємодії держави у протидії незаконному обігу наркотичних речовин;
- розглянути міжнародні конвенції та договори як основи правового регулювання боротьби з наркоторгівлею;
- охарактеризувати роль міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол) у протидії незаконному обігу наркотичних речовин;
- відобразити взаємодію національних органів влади з міжнародними структурами у сфері боротьби з наркоторгівлею;

- дослідити ефективність співпраці між Україною та міжнародними організаціями у сфері боротьби з наркотичними речовинами;
- вивчити інноваційні методи і технології міжнародного співробітництва у протидії незаконному обігу наркотичних речовин;
- розкрити питання успішних прикладів міжнародних операцій ізоляції та припинення незаконного обігу наркотичних речовин.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є сукупність процесів і механізмів міжнародного співробітництва щодо протидії незаконному обігу наркотичних речовин.

Предметом дослідження є теоретичні основи міжнародного співробітництва, сучасний стан та правова база, а також виклики та перспективи міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин.

Наукова новизна отриманих результатів. У роботі проведений комплексний міжнародно-правовий аналіз поняття та загальної характеристики незаконного обігу наркотичних речовин, історії становлення міжнародного співробітництва у сфері контролю над незаконним обігом наркотичних речовин, теоретичних моделей взаємодії держави протидії незаконному обігу наркотичних речовин, міжнародних конвенцій та договорів як основи правового регулювання боротьби з наркоторгівлею, ролі міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол) у протидії незаконному обігу наркотичних речовин, взаємодії національних органів влади з міжнародними структурами у сфері боротьби з наркоторгівлею, ефективності співпраці між Україною та міжнародними організаціями у сфері боротьби з наркотичними речовинами, інноваційних методів і технологій міжнародного співробітництва у протидії незаконному обігу наркотичних речовин, успішних прикладів міжнародних операцій ізоляції та припинення незаконного обігу наркотичних речовин.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали можуть бути використані викладачами на лекційних заняттях і, відповідно, студентами при підготовці до іспитів чи для індивідуальної роботи чи наукових дослідженнях для подальшого вивчення цієї проблеми.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і завдань дослідження при написанні роботи було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Наукове дослідження побудоване на принципі методологічного плюралізму, що дозволяє використовувати широкий спектр наукових методів та підходів для комплексної оцінки проблеми міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин.

У Розділі 1 історичний метод був застосований для вивчення історії становлення міжнародного співробітництва у сфері контролю над незаконним обігом наркотичних речовин. Теоретичний підхід допоміг проаналізувати теоретичні моделі взаємодії держави у протидії незаконному обігу наркотичних речовин. Аналіз і синтез були корисними при дослідженні літературних джерел щодо поняття та загальних характеристик незаконного обігу наркотичних речовин.

У Розділі 2 нормативно-правовий аналіз був застосований для вивчення міжнародних конвенцій та договорів як основи правового регулювання боротьби з наркаторгівлею. Системний підхід допоміг дослідити роль міжнародних організацій у протидії незаконному обігу наркотичних речовин й взаємодію національних органів влади з міжнародними структурами.

У Розділі 3 порівняльний аналіз був використаний для оцінки ефективності співпраці між Україною та іншими країнами у сфері боротьби з обігом наркотичних речовин. Гіпотетичний підхід допоміг розробити припущення щодо майбутніх напрямків розвитку інноваційних методів боротьби з транснаціональними злочинами пов'язаними з торгівлею наркотиками. Логічний

метод застосовувався при висновках щодо перспектив удосконалення системи протидії злочинності на основі аналізу успішних міжнародних операцій проти незаконного обігу наркотиків.

Метод дедукції був застосований у всіх висновках до кожного розділу, забезпечуючи логічну послідовність аргументації й висновків.

Інформаційна база дослідження. В ході проведення дослідження були використані наступні види інформації: міжнародні конвенції та правова база (зокрема, Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року, Конвенція про психотропні речовини 1971 року, Конвенція ООН проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року), рішення та доповіді міжнародних організацій і правоохоронних структур (ООН, Інтерпол і Європол), законодавчі акти України (Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», Кримінальний кодекс України), двосторонні та багатосторонні угоди про правову допомогу.

Ступінь наукової розробки теми. Дослідженню питання міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин приділяли значну увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких А.А. Музика, С.В. Албула, С.В. Андрусенко, О.М. Гуміна, К.Ю. Писаренко, В.А. Тимошенко, Ітан Надельман, Пітер Ройтер.

Апробація отриманих результатів. Результатом міжнародно-правового аналізу міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин стали публікації тез доповідей у рамках наступних конференцій. У збірник тез доповідей міжнародної конференції «Global security challenges: new perspectives and solutions»(м.Париж, 15.03.2023-17.03.2023): були включені тези доповіді на тему «Роль міжнародних організацій у боротьбі з наркотиками: досвід Євросоюзу та ООН». В межах міжнародної конференції «Global Challenges in Drug Policy: International Cooperation for the Future» (м. Брюссель, 10.06.2023 - 12.06.2023): були представлені тези доповіді на тему

«Міжнародне право та механізми співпраці у боротьбі з незаконним обігом наркотиків: досвід Європейського Союзу та ООН». Міжнародна науково-практична конференція «Drug Trafficking and International Security: Challenges and Solutions» (м.Лондон, 05.12.2023 - 07.12.2023): включає тези на тему «Правові інструменти та міжнародне співробітництво в боротьбі з наркотичним обігом».

Публікації. Основні висновки та пропозиції роботи представлено в наступній науковій статті:

Данько А.В., Ігошин М.М. Етапи становлення міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин. Науково-практичний журнал «Правова позиція» <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-1.12>.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів та дев'яти підрозділів, висновків і списку використаних джерел та літератури із 103 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 121 сторінка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТЬБІ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

1.1. Поняття та загальні характеристики незаконного обігу наркотичних речовин

Незаконний обіг наркотичних речовин має руйнівний вплив на стабільність країн, їх економіку, політику, культуру, а також руйнування навколишнього середовища. Проблема наркотиків тісно пов'язана з організованою злочинністю, корупцією, економічними злочинами та тероризмом.

Поняття незаконного обігу наркотичних речовин включає в себе незаконне виготовлення, транспортування і розповсюдження наркотиків задля отримання прибутку, і безпосередньо психологічного впливу на людей. Це явище, що немає кордонів, адже може відбуватись як внутрішньо в одній країні, так і одночасно з переміщенням в інші. Дана проблема набуває на сьогодні все більшої актуальності, адже незаконний обіг наркотичних речовин часто є основним джерелом доходів для організованих злочинних угруповань, багато з яких причетні до інших видів тяжких злочинів, адже маршрути торгівлі часто використовують і для перевезення інших незаконних товарів, наприклад, вогнепальну зброю, прикраси, витвори мистецтва, навіть торгівля людьми, органами та інше. Це глобальне злочинне підприємство, до якого залучені складні мережі, що досягло високого рівня, набувши рис ринкової економіки з наявним попитом і пропозицією.

Міжнародні кордони стають дедалі прозорішими, полегшуючи доступ до більшого поширення наркотичних речовин, масштабного зловживання, тим самим підриваючи політичну та економічну стабільність кожної країни та

міжнародної безпеки, і призводить до збільшення кількості наркозалежних споживачів, які є жертвами потужного і маніпулятивного бізнесу.

Резолюцією 42/112 від 7 грудня 1987 року Генеральна Асамблея постановила відзначати 26 червня як Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним обігом, щоб висловити свою рішучість задля посилення дій та співпраці для досягнення мети побудови міжнародного суспільства, вільного від зловживання наркотиками. Цей міжнародний день, який щороку підтримується громадами та різноманітними організаціями по всьому світу, має на меті підвищити обізнаність про серйозну проблему, яку становлять для суспільства наркотики. Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним обігом, або Всесвітній день боротьби з наркотиками, відзначається 26 червня кожного року з метою посилення ефективності наркополітики, що повинна ґрунтуватися на науці, дослідженнях, повній повазі до прав людини, співчутті та глибокому розумінні соціальних, економічних і медичних наслідків вживання наркотиків [1].

З історичної точки зору перші свідчення про вживання наркотиків датуються доісторичними часами. Археологічні дані свідчать про те, що перші люди вживали психоактивні рослини ще 10 000 років тому. Одним з найвідоміших прикладів цього є вживання пейоту корінними американськими племенами. Пейот - це кактус, який містить психоактивну сполуку мескалін, що використовувався в релігійних церемоніях. У Стародавньому Єгипті опій використовували як в медичних, так і в рекреаційних цілях. Єгиптяни також використовували канабіс як ліки, і його застосовували в різних релігійних церемоніях [2].

Сьогодні наркотики використовуються для широкого спектру цілей. Від рецептурних ліків до рекреаційних наркотиків, вони продовжують відігравати важливу роль у суспільстві. Однак вживання наркотиків також пов'язане з ризиками та проблемами. Залежність, передозування та зловживання - це

проблеми, з якими суспільство продовжує боротися. У майбутньому, ймовірно, будуть розроблятися нові наркотики та відкриватися нові способи застосування вже існуючих. Важливо продовжувати вивчати переваги та ризики вживання наркотиків, а також розробляти ефективну політику та правила для забезпечення їх безпечного вживання.

У контексті Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року під незаконним обігом наркотичних речовин слід розуміти будь-які навмисні дії, пов'язані з виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, транспортуванням, розповсюдженням, імпортом, експортом та іншими операціями з наркотичними і психотропними речовинами, що здійснюються всупереч положенням міжнародних конвенцій та національного законодавства, спрямовані на немедичне використання цих речовин [3].

У ЄС також розроблені власні підходи до поняття «незаконного обігу наркотичних речовин» і пов'язаних з ними визначень. Наприклад, відповідно до статті 1 Рамкового рішення 2004/757/ЈНА, що встановлює мінімальні вимоги до складових частин злочинів і санкції у сфері незаконного обігу наркотичних речовин від 25 жовтня 2004 року, під «наркотиком» розуміються усі речовини, які передбачені Єдиною конвенцією про наркотичні речовини 1961 р. (із змінами, що були внесені Протоколом 1972 р.) та Віденською конвенцією про психотропні речовини 1971 р., прийнятих в рамках ООН [4].

Відповідно до Єдиної конвенції ООН про наркотичні засоби 1961р., яка містить класифікацію наркотичних речовин, що підлягають суворому контролю, існують ті, що можуть використовуватись в медичних цілях, і ті, що не мають медичного застосування:

— Список 1 включає наркотичні речовини, які не можуть використовуватися в медичних або терапевтичних цілях, характеризуються сильним наркотичним і токсичним ефектом, наприклад, героїн.

— Список 2 включає наркотичні речовини, що можуть використовуватись у медичних або наукових цілях, але під суворим контролем із чітко визначеними дозами і в обмежених умовах, наприклад, морфін або фентаніл.

— Список 3 включає наркотичні речовини, які можуть використовуватися в медичних цілях, і за якими передбачено менш суворий контроль, наприклад, кодеїн.

— Список 4, до якого належать наркотичні речовини, які можуть використовуватися в медичних цілях, але лише у фіксованих дозах, сюди відносяться нові препарати, які тільки з'являються і в подальшому можуть бути включені до списку наркотичних речовин через їх масштабне поширення, зловживання, або власне нових досліджень щодо їх застосування в медичних цілях.

Необхідно підкреслити, що конкретні списки наркотичних речовин і встановлення над ними контролю можуть змінюватися, доповнюватися в залежності від появи нових наукових досліджень.

Вживання наркотиків негативно впливає на організм людини, і порушує як фізичне, так психічне здоров'я. Не всі види наркотиків призводять до залежності, і не кожен, хто вживає наркотики, потребує допомоги, адже як зазначено вище, наркотики можуть використовуватись в медичних або терапевтичних цілях.

Порівняно з ковтанням, вживання наркотиків шляхом вдихання або ін'єкції частіше призводить до передозування. При ін'єкційному введенні наркотиків підвищується ризик правця, інфікування та пошкодження вен. Спільне використання ін'єкційного інструментарію підвищує ризик інфікування вірусами, що передаються через кров, такими як гепатит В, гепатит С, ВІЛ та СНІД. Вживання наркотиків також може підвищити ризик виникнення психічних розладів у споживачів, які мають такі розлади в анамнезі або в родині. Споживачі

можуть зіткнутися з деякими з перерахованих симптомів: участь у ризикованих видах поведінки, таких як водіння в нетверезому стані або незахищений секс; зміни в поведінці, такі як перепади настрою або підвищена агресія до оточуючих; вплив на сон або безсоння; проблеми з когнітивними функціями/пам'яттю; зниження апетиту або порушення збалансованого харчування; регулярні застуди та грип; довгострокові наслідки для здоров'я, такі як рак, проблеми з печінкою, нирками, серцем (залежно від типу наркотику та частоти його вживання); проблеми зі здоров'ям зубів (карієс та запалення ясен); проблеми з психічним здоров'ям, такі як тривога та депресія; залежність; передозування; психоз; інфекційні захворювання через спільне використання ін'єкційного інструментарію; пошкодження вен через небезпечні ін'єкційні практики; фінансові, робочі чи соціальні проблеми; смерть [5].

Категорії наркотиків формуються залежно від різних критеріїв, таким чином, існує поділ наркотиків на наступні категорії в залежності від їх ефекту:

- Депресанти: сповільнюють роботу центральної нервової системи. Вони викликають розслаблення, сонливість.
- Психоделіки: змінюють сприйняття, настрої і когнітивні процеси. Викликають галюцинації, змінюють відчуття часу та духовні переживання.
- Стимулятори: прискорюють роботу центральної нервової системи. Підвищують енергію та ейфорію.
- Емпатогени: посилюють почуття емпатії та емоційного зв'язку. Підвищують комунікабельність, емоційну відкритість та ейфорію.
- Опіюди: впливають на опіюдні рецептори для полегшення болю. Вони викликають ейфорію, полегшення болю та седативний ефект.
- Канабіноїди: взаємодіють з канабіноїдними рецепторами в мозку. Викликають розслаблення, зміну сприйняття та ейфорію.

— Дисоціативи: спотворюють сприйняття зору і слуху та викликають відчуття відстороненості. Викликають галюцинації, зміну відчуття реальності та аналгезію [5].

Правовою основою для регулювання незаконного обігу наркотичних речовин та фундаментом для співробітництва між державами є міжнародні конвенції і договори. Основними джерелами і важливими інструментами для забезпечення єдиних стандартів, контролю і міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин є:

— Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року є основним міжнародним документом, який регулює обіг наркотичних речовин, і встановлює зобов'язання для держав підписантів щодо обмеження виробництва, поширення та споживання наркотичних речовин, зокрема в медичних і наукових цілях [6];

— Конвенція про психотропні речовини 1971 року, спрямована проти зловживання психотропними речовинами та запобіганню їхнього незаконного обігу [7];

— Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року встановлює міжнародно-правові зобов'язання щодо боротьби з наркоторгівлею, кримінальними організаціями, які займаються незаконним виробництвом, транспортуванням і збутом наркотичних речовин. Також конвенція встановлює міжнародне співробітництво у виявленні та переслідуванні правопорушників [3];

Згідно з міжнародним законодавством, незаконний обіг наркотичних речовин є серйозним злочином, що загрожує здоров'ю населення та суспільній безпеці, за який передбачено кримінальні покарання. Основні злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин включає: незаконне виробництво, контрабанда та збут, продаж наркотичних речовин.

Існують п'ять найвідоміших шляхів, якими проходить більша частина світового наркотрафіку [8]:

— «Південний маршрут»: Афганістан - Пакистан - Південно-Східна Азія. Афганістан постачає 80% світового опіуму, а отже, і 80% героїну. Майже половина опіуму, вирощеного в Афганістані, переправляється через Пакистан, але в самому Пакистані мало споживачів героїну. Країна, як правило, продовжує переправляти наркотики через свою територію, отримуючи грошові винагороди від цієї торгівлі. За даними Управління ООН з наркотиків та злочинності, пакистанські наркаторговці використовують низку прямих повітряних (і морських) маршрутів до Європи, переважно до Великої Британії та Нідерландів.

— Андський регіон - США. У 2007 і 2008 роках на Північну Америку припадало понад 40% світового споживання кокаїну, тоді як на країни ЄС і Європейської асоціації вільної торгівлі - понад 25%.

— «Балканський маршрут»: Афганістан - Іран - Туреччина - Південно-Східна Європа - Західна Європа. Зі 105 метричних тонн, що відправляються цим маршрутом, лише 37% потрапляє до Європи. Решта перенаправляється з Ірану на Кавказ або в Африку. Тенденції вживання героїну вказують на те, що потік цим маршрутом зменшується, оскільки більша частина поставок спрямовується на прибережні ринки Африки.

— «Північний маршрут»: Афганістан - Центральна Азія - Росія - Західна Європа. Найбільшим національним ринком збуту афганського героїну є Росія, і цей ринок швидко розширився після розпаду Радянського Союзу. Звіти свідчать, що саме в Росії героїн зараз завдає найбільшої шкоди, в тому числі через поширення ВІЛ-інфекції.

— Андський регіон - Європа. Хоча вживання кокаїну в країнах, що розвиваються, зростає, переважна частина виробництва призначена для двох основних закордонних ринків: Північна Америка та Європа (від 4 до 5 мільйонів споживачів).

Наркаторгівля часто пов'язана з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, адже прибутки від незаконної діяльності необхідно

легалізувати, злочинці вдаються до використання фіктивних компаній і фінансових операцій, купівлею дорогих товарів (нерухомість, авто, прикраси, витвори мистецтва) або інші сучасні схеми, що дозволяють приховати незаконне походження коштів [9].

Боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин відбувається через внутрішні та міжнародні правові заходи, а саме:

- виконання міжнародних зобов'язань згідно з конвенціями, протоколами, угодами;

- проведення превентивних заходів серед населення, аби знизити попит і пропозицію на наркотичні речовини, підвищення обізнаності суспільства щодо небезпеки зловживання цими речовинами;

- використання оперативних заходів, інноваційних методів і технологій, для виявлення підпільних лабораторії та плантації наркотичних речовин;

- розслідування справ, що стосуються виробництва транспортування і розповсюдження наркотичних речовин;

- співробітництво з міжнародними організаціями, такими як Інтерпол, Європол для боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин;

- участь у програмах, проектах, міжнародних операціях, що передбачають обмін між державами інформацією та діями задля припинення незаконного обігу наркотичних речовин.

Окрім того, варто не забувати про важливість постійного вдосконалення законодавства, правових норм, міжнародних угод та механізмів боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин на міжнародному рівні для якісної і ефективної імплементації цих систем на національному рівні кожної держави [10].

Торгівля наркотиками - це не те саме, що зберігання наркотиків. Зберігання, як правило, передбачає меншу кількість для особистого вживання і

може кваліфікуватися як проступок або кримінальний злочин. Торгівля або розповсюдження наркотиків є кримінальним злочином і є більш тяжким злочином, ніж зберігання наркотиків. Розповсюдження або торгівля наркотиками також стосується незаконного розповсюдження ліків, що відпускаються за рецептом, таких як знеболювальні або снодійні препарати. Незаконне розповсюдження рецептурних препаратів часто пов'язане з гідрокодоном та фармацевтичними опіатами [11].

Необхідним є проаналізувати питання факторів, що сприяють незаконному обігу наркотичних речовин. Проблему наркотиків переслідує низка географічних, культурних і соціальних проблем. З географічної точки зору близькість будь-якої держави до регіонів виробництва спричиняє поширення, забезпечення наркотичними речовинами на території цієї держави або шлях як постачання їх на кінцеві ринки. Як зазначалось вище, кордони стають більш прозорішими, тому транспортування стає легшим, коли є вже добре розроблені, перевірені коридори для торгівлі.

Культурні та психологічні фактори супроводжується поширенням наркотичної культури, глибокий вплив на формування та визначення норм щодо вживання наркотиків, особливо серед молоді, привабливість наркотичних речовин як спосіб відпочинку, певної втечі від особистих проблем, труднощів, реальності [12].

Не варто забувати про соціальний вплив, адже наркозалежні споживачі можуть спонукати інших осіб до експериментів з наркотичними речовинами та їх вживання. Бідність, безробіття та відсутність можливостей можуть призвести до того, що люди будуть схилитись до наркотогівлі або вживати наркотики як спосіб подолання власних труднощів. Несанкціоноване використання законодавства, корупція, відсутність якісної роботи зі сторони правоохоронних органів можуть підтримувати зростання наркотогівлі, окрім того, існують

райони, які є політично нестабільними, тому часто є середовищами торгівлі наркотиками, наприклад, Афганістан через виробництво маку [12].

Обмежений доступ до лікування, а також послуг з відновлення може ускладнити життя людям, які прагнуть обмежити наркотичну залежність. Дедалі більше в наркозалежних виявляють супутні розлади психічного здоров'я, які впливають на здатність мислити, відчувати або поводитися належним чином.

Результатом впливу незаконного обігу наркотичних речовин є збільшення злочинності, які супроводжуються розвитком наркоторгівлі, збільшується кількість вбивств, викрадень та інших насильницьких злочинів. Величезні прибутки, отримані незаконним шляхом, корупція, відмивання грошей підривають управління та верховенство права, нерідко у регіонах з високим рівнем наркоторгівлі картелі дестабілізують владу, що призводить до соціального хаосу. Створення та продаж наркотичних речовин створили економіку, окрему від легального ринку, з наявним попитом і пропозицією. Також слід зазначити, що вживання наркотичних речовин посилює проблеми охорони здоров'я, часто слугуючи важливим епідеміологічним чинником передачі захворювань [12].

Отже, питання незаконного обігу наркотичних речовин є актуальним для сучасності, і потребує якісної системи, механізму для врегулювання, контролю і зменшення поширення даної проблеми, що безпосередньо вплине на покращення соціальних, політичних, економічних, культурних та інших сфер у суспільстві.

1.2. Історія становлення міжнародного співробітництва у сфері контролю над незаконним обігом наркотичних речовин

Важливим моментом у вивченні питання міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин є історія його становлення. Історичні джерела вказують на те, що явище наркоманії і різні

його прояви існували ще давно. Особливо опіумна проблема була присутня в Китаї, що поширилося на всю Східну Азію, де був серйозний попит на опій особливо у формі для куріння. Виробництво і транспортування опіуму стало досить прибутковим бізнесу, особливо того, що вироблявся у Індії, активно поставляли до Китаю, адже це було частиною оплати британського уряду Індії, хоча й через війну і велику кількість договорів у середині XIX століття, опіум поставлявся вже без урахування думки британського уряду.

У XIX столітті у Великій Британії утворювались велика кількість антиопіумних груп, які боролися проти торгівлі опіумом, проте на це звернули увагу лише тоді, коли у 1906р. до влади прийшов британський уряд. В той час Китай розпочав кампанію проти куріння опіуму та його виробництва, тоді ж США вирішили зібрати заінтересовані держави на зустрічі у Шанхаї, аби обговорити шляхи підтримки антиопіумної кампанії в Китаї. США мала власні інтереси щодо цього питання, адже вони сподівались, що прийнята міжнародна угода про розподіл опіуму та його похідних речовин вирішить проблему контрабанди опіуму на Філіппінах [13].

Міжнародна опіумна комісія в Шанхаї, зібралась в лютому 1909 році для обговорення проблеми незаконного обігу опіуму, що вважається початком офіційного міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин. На цій зустрічі зацікавлені держави розглянули питання незаконного обігу опіуму у всіх аспектах, і звичайно ж прийняли рекомендаційні заходи, які необхідно вжити, аби вирішити питання виробництва, вживання та розповсюдження опіуму та морфію. Варто зазначити, що комісія не була уповноважена вести переговори про укладення конвенції, які були обов'язковими для держав учасниць, тож вони прийняли рішення скликати міжнародну конференцію, де представниками були делегати країн, які наділені усіма повноваженнями, задля прийняття конвенції і загальних правил щодо

виробництва опіуму і інших наркотичних речовин, їх застосування виключно в медичних цілях [14].

У 1912 році у Гаазі відбулася Міжнародна конференція з опіуму, на якій було вироблено першу в світі Конвенцію про наркотики – Міжнародну конвенцію з опіуму [15].

23 січня 2009 р. - 23 січня 1912 р. Міжнародна опіумна конвенція була підписана в Гаазі представниками наступних держав: Китаю, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Нідерландів, Персії (Іран), Португалії, Росії, Сіаму (Таїланд), Великобританії. Однак формально почали дотримувати її вимог лише після 1919 року, коли всі країни підписали Версальський мирний договір. Таким чином, до середини 1920-х років близько 60 країн - де-юре - підписали і ратифікували Гаазький договір, і це число зросло до 67 до 1949 року [16].

Сторони Конвенції домовилися: обмежити виробництво, торгівлю та використання наркотичних речовин у медичних цілях; співпрацювати з метою обмеження використання та вироблення ефективного механізму обмежень на використання наркотиків; ввести покарання за володіння наркотиками та заборонити їх продаж стороннім особам. Конвенція також передбачала заходи, спрямовані на згорання виробництва, торгівлі та вживання опіуму [17].

Міжнародний конгрес опіуму складався з шести розділів і 25 статей. На додаток до опію і морфіну, які вже були в стадії широкого міжнародного обговорення, Гаазька конвенція також включала дві нові речовини, які стали проблематичними: кокаїн і героїн.

Кокаїн був вперше виділений німецьким хіміком Альбертом Німаном в 1860 році і швидко завоював популярність як для медичного, так і для рекреаційного використання. Героїн був відносно новим наркотиком на момент Гаазької конвенції, оскільки він став доступним як фармацевтичний продукт лише в 1898 році. За іронією долі, спочатку він продавався як альтернатива

морфіну, що не викликає звикання, але потім виявився проблематичним у багатьох областях.

Конвенція 1912 року як офіційна декларація, містила багато елементів договору про міжнародний контроль над незаконним обігом наркотичних речовин, і вказувала на небезпеку вживання і поширення опіуму. Проте, Конвенція не була досконалою, і мала значення більше як інструмент адвокатури [15].

В період Першої світової війни (1914 - 1918 роки) питання незаконного обігу наркотичних речовин не були у центрі уваги, хоча й воєнні дії спричинили значення поширення наркотичних речовин, адже через певні обмеження вживання алкоголю, комендантська година, спонукала людей до спроби чогось іншого, нового, як вживання наркотиків (кокаїн, опіум) як альтернатив.

Перша світова війна призвела до стрімкого зростання вживання наркотиків, спонукаючи до деяких обмежень щодо споживання алкоголю, люди звертаються до кокаїну та опіатів як альтернативи. Комендантська година загнала нічне життя в підпілля і загострила незаконну діяльність. У багатьох країнах недобросовісні лікарі і фармацевти відпускали зростаючу кількість препаратів, що викликають залежність, також в цей період розвивалось транспортування наркотичних речовин, адже була відсутність обмежень на імпорт або експорт.

У Великій Британії «наркотичний страх» вперше виник у Фолкстоуні під час продажу канадським солдатам, які там дислокувалися. Тоді центром уваги став Вест-Енд Лондона, були побоювання, що працівники секс-бізнесу та інші продають наркотики солдатам. Закони про фармацевтику були безсилі зупинити торгівлю, незважаючи на деякі спроби судового переслідування. The Daily Chronicle висловила побоювання того часу: «Він [кокаїн] зводить з розуму сотні жінок. Що ще гірше, він зведе з розуму сотні солдатів, якщо не контролювати його рух». Уряд Великобританії запровадив надзвичайні обмеження відповідно до Закону про захист королівства 1916 року, положення 40В, яке посилює внутрішній контроль. Володіння немедичним вмістом було визнано

правопорушенням, а для кокаїну потрібен був рецепт лікаря. Німеччина, Канада та інші країни запровадили подібний контроль під час війни [18].

Після Першої світової війни боротьба з наркотиками перейшла під контроль Ліги Націй, яка взяла на себе відповідальність за міжнародний контроль над наркотиками з 1921 року.

У період з листопада 1924 р. по лютий 1925 р. було проведено дві конференції, які заклали початок створення нормативного механізму боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин, результатом конференцій було утворення двох міжнародно-правових актів. Перша Женевська конвенція про заборону виробництва, внутрішньої торгівлі та використання очищеного опіуму, мала не меті врегулювати відносини між країнами – виробниками опіуму [19].

Державам, що підписали конвенцію, було дозволено продавати опіум лише через державні монополії і вони мали припинити таку торгівлю повністю протягом 15 років. Друга Женевська конвенція – Міжнародна конвенція з опіуму (1925 року), була створена задля міжнародного регулювання та глобального контролю за більш широким переліком наркотичних речовин, в тому числі, вперше у статті 11 Конвенції було згадано канабіс, який був визначений як «індійський конопель» (марихуана). Згідно до ст. 21-23 Сторони повинні були представляти щорічні статистичні дані про запаси наркотичних речовин та споживання, виробництво опіуму і коки, а також виготовлення і розповсюдження героїну, морфію і кокаїну [19].

Економічна криза, що відбувалася у 20х роках ХХ століття спричинила проблему у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, країни-імпортери хвилювались, що зменшення виробництва призведе до зростання цін на імпорт, тож виступали проти масштабного скорочення виробництва. Держави-члени, які виступали за обмеження, почали шукати інші варіанти контролю [20].

Конвенція про обмеження виробництва і регулювання розподілу наркотичних засобів була підписана 13 липня 1931 року і набула чинності в липні 1933 року, після того як її ратифікували 40 держав [21].

Зрештою конвенцію ратифікували 67 країн, включаючи всіх основних виробників наркотиків, таких як США, Німеччина, Швейцарія, Нідерланди, Великобританія і Північна Ірландія, Франція, Канада, Австралія і навіть Радянський Союз. Конвенція 1931 року запровадила систему обов'язкових оцінок, спрямовану на обмеження світового виробництва наркотиків до обсягів, необхідних для медичних і наукових цілей, і створила Орган з нагляду за наркотиками для моніторингу функціонування системи [20].

Зростання політичної напруги наприкінці 1930-х років послабило міжнародну співпрацю, держави поступово почали виходити з Ліги Націй. Німеччина, яка увійшла до Ліги Націй у 1926 році, вийшла з неї після приходу до влади націонал-соціалістів. Японія вийшла з Ліги Націй у 1933 році після того, як Ліга висловила опозицію проти вторгнення на китайську територію Маньчжурії. Італія вийшла у 1937 році після того, як Ліга засудила її вторгнення в Ефіопію. Радянський Союз, який приєднався до Ліги Націй лише в 1934 році, був змушений покинути її в 1939 році після своєї агресії проти Фінляндії. Незважаючи на цю несприятливу політичну обстановку наприкінці 1930-х років, більшість країн дотримувалися конвенцій і навіть надавали статистичні дані до 1939 року. Як зазначалось раніше, досить складна інституційна структура, яка включала такі органи, як Центральна постійна рада з опіуму та Орган з контролю за наркотиками, сприяла співпраці з країнами, які не були членами Ліги Націй. Це не тільки дозволило США тісно співпрацювати з міжнародними органами боротьби з наркотиками, але після 1933 року це дозволило співпрацювати з такими країнами, як Німеччина, Японія [20].

У період Другої світової війни порушення міжнародних договорів про контроль над наркотиками обмежувалися значними поставками опіуму та інших

опіатів до Китаю. Після війни ці порушення були розглянуті в кількох справах військового трибуналу проти китайських і японських посадових осіб, у яких були посилення на міжнародні договори про контроль над наркотиками. Починаючи з 1940 року, більшість офісів міжнародної системи контролю за наркотиками було поступово переведено до США (Консультативний комітет з опіуму до Принстона та Центральний постійний комітет і Орган з контролю за наркотиками до Вашингтона), хоча їх офіційне місце розташування (і частина персоналу) залишалися в Женеві [20].

З 1946 року ООН взяла на себе функції та обов'язки контролю над наркотиками, які раніше виконувала Ліга Націй. У роки перед Другою світовою війною було розроблено низку нових синтетичних наркотиків, які хотіли додати до списку речовин існуючих конвенцій. Однак згодом вирішили, аби не ускладнювати питання зміни конвенцій, доповнити їх Протоколом про синтетичні наркотики 1948 року, який набув чинності лише через рік, доповнивши список речовин, які були під міжнародним контролем.

У червні 1953 року держави почали активно розробляти Протокол щодо обмеження та регулювання вирощування маку, виробництва, міжнародної та оптової торгівлі та використання опіуму, більш відомого як Опіумний протокол 1953 року. Протокол мав на меті обмежити виробництво та використання опію для медичних і наукових потреб. Відповідно до цього Протоколу (стаття 6), тільки сім країн, у яких на початку 1930-х років пан Гаррі Анслінгер був головою Федерального бюро з наркотиків і ключовим гравцем у внутрішньому та міжнародному контролі над наркотиками, – Болгарія, Греція, Індія, Іран, Туреччина, СРСР та Югославія – мали дозвіл виробляти опіум на експорт [22].

В процесі розробки Конвенції 1961р. держави-члени ООН мали на меті 3 головних цілі: об'єднати усі існуючі багатосторонні договори щодо незаконного обігу наркотичних речовин систематизувати механізми контролю (функції двох існуючих органів, Органу з нагляду за наркотиками та Постійного центрального

комітету, були об'єднані в Міжнародний комітет з контролю над наркотиками), а також розширення існуючої системи контролю для включення культивування рослин, які вирощуються як сировина для наркотичних засобів. Конвенція 1961 року здійснює контроль над понад 116 наркотичними засобами. Вони включають переважно продукти рослинного походження, такі як опій та його похідні, морфін, кодеїн і героїн, а також синтетичні наркотики, такі як метадон і петидин, а також канабіс, коку та кокаїн. Конвенція поділяє наркотики на чотири групи або списки, щоб забезпечити більший чи менший ступінь контролю за різними речовинами та сполуками. Куріння та споживання опіуму, жування листя коки, куріння смоли канабісу та немедичне використання канабісу заборонені [6].

Протокол до Конвенції 1972 року спрямований на покладення усіх зусиль для припинення незаконному виробництву, обігу та вживанню наркотичних речовин. Також там наголошується необхідність надання якісних послуг з лікування та реабілітації, адже лікування, освіта, догляд, реабілітація та соціальна реінтеграція можуть розглядатися замість або на додаток до ув'язнення у справах, пов'язаних з особами, які вчинили злочини, пов'язані з наркотиками [13].

Занепокоєння щодо поширення і шкідливого впливу психотропних речовин, таких як наркотики амфетамінового ряду, седативні та снодійні засоби та галюциногени, призвело до прийняття Конвенції про психотропні речовини 1971 року, що розширило міжнародну систему контролю над наркотиками, включивши в неї такі галюциногени, як ЛСД (діетиламід лізергінової кислоти) і мескалін; стимулятори, такі як амфетаміни, і седативно-снодійні, такі як барбітурати. Конвенція класифікує речовини за чотирма категоріями відповідно до властивостей, що викликають залежність, і потенціалу зловживання, з одного боку, та їх різноманітних терапевтичних цінностей, з іншого [7].

У грудні 1985 року Генеральна Асамблея ООН прийняла рішення скликати міжнародну конференцію з питань зловживання і обігу наркотичних речовин.

Конференція була проведена у Відні в 1987 році, де було прийнято Всеосяжний міждисциплінарний план, в якому було розроблено рамки міжнародної стратегії ООН щодо наркотиків, що стало основою, де національні органи влади могли б сформулювати національні, регіональні та міжнародні стратегії боротьби з усіма аспектами явища незаконного обігу наркотичних речовин. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин була прийнята на Міжнародній конференції з питань боротьби із зловживанням наркотиками та їх незаконним обігом у грудні 1988 року у Відні (Австрія). Конвенція передбачає прийняття комплексу міжнародно-правових заходів (в основному правоохоронного характеру) із припинення незаконної торгівлі наркотиками, важливою складової частини таких заходів вперше визнається боротьба з відмиванням злочинних доходів [3].

У 1990 році Генеральна Асамблея прийняла Політичну декларацію та Глобальну програму дій, що закликала систему ООН приділяти вищий пріоритет виділенню необхідних фінансових, кадрових та інших ресурсів для міжнародного співробітництва у сфері контролю над наркотичними речовинами, зауваживши необхідність держав-членів приділити першочергову увагу заходам зі скорочення попиту та зміцненню ролі ООН як інформаційного центру [23].

Таким чином, сучасну основу системи міжнародного контролю над наркотиками становлять Конвенція 1961 року з поправками, внесеними до неї згідно з Протоколом 1972 року, Конвенція 1971 року і Конвенція 1988 року. Приєднання всіх держав до цих конвенцій та належна імплементація їх положень є ключовими умовами для ефективного контролю і боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин.

1.3. Теоретичні моделі взаємодії держави у протидії незаконному обігу наркотичних речовин

Питання теоретичних моделей взаємодії держави у протидії незаконному обігу наркотичних речовин є важливим у контексті даної теми, адже ці моделі визначають основні принципи та механізми, що допомагають державам ефективно координувати свої зусилля щодо боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин не лише на національному, але й на міжнародному рівні. Розуміння моделі цих взаємодій дозволяє оцінити ефективність міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин.

Важливим моментом у даному питанні є не лише співробітництво держав у протидії незаконному обігу наркотичних речовин, але й роль держави у внутрішній політиці, та стратегії для боротьби.

Національна політика щодо наркотиків стосується медичних і соціальних витрат, пов'язаних із проблемою вживанням наркотиків, а також проблем поліції та суспільної безпеки, пов'язаних із виробництвом і торгівлею наркотиками. Стратегічний підхід, прийнятий урядами, має відповідати на проблеми, пов'язані як із загальноприйнятими забороненими наркотиками, так і з ринком нових психоактивних речовин, що швидко розвивається. Національні стратегічні та оперативні координаційні структури прикріплені до міністерства охорони здоров'я (або його еквівалента) в окремих країнах. У решті, координаційні структури пов'язані з міністерством внутрішніх справ, юстиції, сім'ї чи соціальних справ, а в деяких випадках – безпосередньо з канцелярією прем'єр-міністра/урядом. Більшість систем координації мають структуру на національному рівні, яка керує оперативним впровадженням національної стратегії з наркотиків, включаючи сприяння комунікації між багатьма суб'єктами політики та різними зацікавленими сторонами [24].

Кожна країна має свій особливий підхід у боротьбі з негативними явищами, особливо щодо наркотиків. Внаслідок правильного проведення антинаркотичних

заходів запобігання вдається змінити ставлення в суспільстві до наркотиків, громадяни підтримують не лише їх заборону, але й здійснюють функції соціального контролю [25].

Міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин базується на системі принципів, що відображає як спільний інтерес міжнародного співтовариства, так і національні інтереси держав як суб'єктів міжнародного права. Досягнення балансу між міжнародно-правовими інтересами різних учасників у боротьбі зі злочинністю є ключем до ефективної співпраці та мирного співіснування членів міжнародного співтовариства. У системі сучасних міжнародних відносин основні принципи міжнародного права є основоположними і загальнообов'язковими. Вони стосуються всіх сфер міжнародних відносин, у тому числі відносин, що виникають у сфері міжнародного співробітництва в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин [25].

Міжнародна система контролю за наркотиками базується на трьох Конвенціях. Перша, «Єдина конвенція про наркотичні засоби» 1961 року [6] зі змінами, внесеними «Протоколом 1972 року про внесення змін до Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року» [26], в основному встановила систему, тоді як Конвенція про психотропні речовини 1971 року [7] додала психотропні речовини до переліку наркотиків, використання яких має обмежуватися медичними та науковими цілями. Нарешті, «Конвенція ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року» [3] встановила більш детальну систему контролю проти незаконного обігу наркотиків, приділяючи особливу увагу витоку прекурсорів і відмиванню грошей. Ці угоди передбачають міжнародне співробітництво через органи - Комісія ООН з наркотичних засобів [27] та Міжнародний комітет з контролю за наркотиками [28].

Участь держав у міжнародних організаціях як їх взаємодія у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин відіграють важливу роль, координуючи зусилля держав та забезпечуючи співпрацю. Держави у даному питанні взаємодіють через наступні організації:

— Комісія ООН з наркотиків та злочинності, що є основним органом ООН для реалізації співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю, нелегальним виробництвом, терористичною загрозою, корупцією, торгівлею людьми і проблемою поширення і споживання наркотичними речовинами в тому числі.

— Міжнародне бюро наркотиків і злочинності, що є спеціалізованою установою ООН, що займається боротьбою з поширенням наркотиків і пов'язаної з ними злочинністю [28].

— Всесвітня організація охорони здоров'я також бере участь у боротьбі з наркотиками, безпосередньо розробляє стратегії для зменшення шкоди від наркотичних речовин, підтримку реабілітації та профілактики [29].

— Європейський союз активно співпрацює з державними членами та іншими країнами в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, надаючи фінансову, технічну допомогу та сприяє обміну інформацією між країнами через програми EU Drugs Strategy [30] та EU Drugs Action Plan [31].

Також не менш важливим є роль неурядових організацій у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, а саме:

— Міжнародна асоціація боротьби з наркотиками (International Drug Policy Consortium - IDPC), яка сприяє об'єктивним і відкритим дискусіям про політику щодо наркотиків на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Однією з ключових цілей організації є посилення можливостей громадянського суспільства брати участь у процесах розробки політики щодо наркотиків за допомогою семінарів, вебінарів, інструментів, прямих грантів та інших ресурсів [32].

— Проект "Зменшення шкоди» (Harm Reduction International) є провідною неурядовою організацією, яка займається зменшенням негативних наслідків для здоров'я, соціальних і юридичних наслідків вживання наркотиків і політики щодо наркотиків [33].

— Проект "Глобальна ініціатива боротьби з наркотиками" (Global Drug Policy Initiative), метою якого є виведення на міжнародний рівень інформованої, науково обґрунтованої дискусії про гуманні та ефективні способи зменшення шкоди, завданої наркотиками та політикою контролю над ними для людей і суспільства [34].

— Програма SMART Recovery, яка допомагає людям подолати залежність і проблемну поведінку, пов'язану з алкоголем, наркотиками та іншими шкідливими видами діяльності [35].

Також варто проаналізувати успішні стратегії країн, а саме їх національних моделей щодо боротьби з наркотиками.

У 1999 році Лісабон отримав прізвисько «героїнової столиці Європи». У 2000 році захворюваність на такі хвороби, як ВІЛ-інфекція, досягла історичного максимуму - 104,2 нових випадки на мільйон населення. Багатопартійна партійна коаліція підтримала радикальні та скоординовані зміни. Португалія переосмислила проблему наркоманії і, відповідно, передбачила зовсім інший підхід до її вирішення порівняно з іншими країнами. 1 липня 2001 року в Португалії набув чинності загальнонаціональний закон, який декриміналізував усі наркотики, включаючи кокаїн і героїн. Згідно з новою законодавчою базою, всі наркотики були «декриміналізовані», а не «легалізовані». Таким чином, зберігання наркотиків для особистого вживання і саме вживання наркотиків, як і раніше, заборонені законом, але порушення цих заборон вважаються виключно адміністративними порушеннями і повністю виведені з кримінальної сфери. Торгівля наркотиками продовжувала переслідуватися як кримінальний злочин. У той час як інші держави ЄС розробили різні форми фактичної декриміналізації -

коли речовини, які вважаються менш серйозними (наприклад, канабіс), рідко призводять до кримінального переслідування - Португалія залишалась єдиною державою-членом ЄС, яка має закон, що прямо оголошує наркотики «декриміналізованими» [36].

Перше і головне: Португалія визначила залежність як хворобу. По-друге, Португалія усунула різницю між важкими та легкими наркотиками. По-третє, Португалія зосередилася на нездорових стосунках людини з наркотиками та ймовірних супутніх розривах зв'язків між наркозалежним, іншими людьми та світом загалом. Португалія, по суті, поставила собі за мету змінити середовище навколо наркозалежних, щоб змінити їхню поведінку і, таким чином, знизити рівень наркоманії та її вплив на окремих людей і на суспільство в цілому. Модель робочої системи (The Work System Model - WSM) включає вісім головних аспектів, що стали важелями змін:

— Перехід від судової системи ув'язнення до Комісій з питань відмови від зловживання наркотиками, що складаються з професійних, технічних експертів.

— Створення мобільних бригад для надання допомоги наркозалежним на вулиці.

— Впровадження робочих процесів для тестування, надання лікування (включаючи часто первинну медичну допомогу) та обміну шприців.

— Зберігання невеликих кількостей наркотиків і заохочення наркозалежних звертатися за лікуванням або нести покарання (наприклад, штрафи, але не ув'язнення). Допомогати наркозалежним знайти роботу.

— Відстеження різних витрат, пов'язані з наркозалежністю, наприклад, витрати на охорону здоров'я, рівень наркоманії, безробіття, злочинність і загальну вартість для суспільства.

— Інформувати громадськість (особливо наркозалежних) про цю хворобу, її лікування, а також про їхні можливості у сфері охорони здоров'я і життя в цілому, щоб підвищити почуття власної відповідальності.

— Надавати працівникам лікувальних закладів повноваження приймати рішення щодо споживачів наркотиків замість поліцейських [36].

Португалія показала позитивний приклад того, що можна зробити, коли наркополітика ставить на перше місце здоров'я, а не криміналізацію. На початку 21 століття Португалія зіткнулася з кризою, в тому числі з високим рівнем ВІЛ-інфекції серед людей, які вживають наркотики. Багато наслідків реформ було відчутно одразу: кількість нових випадків інфікування ВІЛ, смертей від наркотиків та кількість ув'язнених різко скоротилася протягом першого десятиліття. У другому десятилітті спостерігалось повільніше поліпшення ключових показників, а також зростання смертності від наркотиків. Однак багато з цих факторів необхідно розглядати в контексті [36].

Наркополітика - це лише одна зі змінних, що взаємодіє зі складним комплексом соціальних, економічних, культурних і політичних чинників, і скорочення фінансування системи охорони здоров'я в цей період також відіграло свою роль у цьому процесі. Тим не менш, Португалія перебуває в набагато кращому становищі, ніж у 2001 році, і зареєстровані показники вживання наркотиків і смертності від наркотиків у відсотках до загальної кількості населення значно нижчі за середньоєвропейський рівень. Досвід Португалії є уроком того, чого можна досягти, коли політичні інновації та політична воля узгоджуються у відповідь на кризу, хоча й португальській наркополітиці також є що перейняти з досвіду інших країн, спираючись на них, і продовжувати відігравати провідну роль на глобальному рівні [37].

Сінгапур відомий своєю суворою правовою базою, особливо коли йдеться про злочини, пов'язані з наркотиками. Маючи одне з найсуворіших антинаркотичних законів у світі, країна дотримується політики нульової толерантності для забезпечення громадської безпеки та запобігання злочинам, пов'язаним з наркотиками. Основою законодавства Сінгапуру про наркотики є Закон про зловживання наркотиками (MDA), який регулює правопорушення,

пов'язані з наркотиками, включаючи зберігання, споживання, незаконний обіг та імпорт. Підхід нульової толерантності уряду очевидний у його суворих покараннях. Вони варіюються від штрафів і позбавлення волі до смертної кари за серйозні правопорушення [38].

Закон включає: суворі покарання за зберігання, споживання та торгівлю; правила презумптивної торгівлі людьми, тобто якщо особу спіймають з певною кількістю контрольованих речовин, вона автоматично вважається такою, що займається торгівлею людьми, якщо вона не зможе довести протилежне; смертна кара за серйозні злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотиків, особливо за велику кількість таких речовин, як героїн, кокаїн та метамфетамін. Закони Сінгапуру про наркотики застосовуються однаково як до місцевих жителів, так і до іноземців, і поблажливість надається рідко [39].

Закони Сінгапуру щодо наркотиків є одними з найсуворіших у світі, з суворими покараннями за зберігання, вживання та незаконний обіг. Закон про зловживання наркотиками підкреслює політику нульової толерантності уряду, гарантуючи, що правопорушники зіткнуться зі значними наслідками, а також надаючи можливості для реабілітації.

Однією з основ наркополітики Нідерландів є толерантність до продажу канабісу та грибів у кав'ярнях і магазинах. Офіційною причиною цього є запобігання контакту споживачів наркотиків з «менш небезпечними наркотиками» зі споживачами наркотиків з «більш небезпечними наркотиками». Гашиш і марихуана (канабіс) - це наркотики з прийнятними ризиками, і їх продаж у кав'ярнях дозволений. Умови встановлюються урядом та місцевими органами влади. Власники кав'ярень можуть мати до 500 грамів. Якщо вони мають більше, або якщо вони не дотримуються інших правил, місцева поліція може втрутитися, залежно від спричиненого порушення та місцевої політики. Уряд розробив директиви, яких кав'ярні повинні дотримуватися. Підхід уряду Нідерландів демонструє зниження рівня вживання більш небезпечних наркотиків, нижчий

рівень смертності від передозування, зменшення упередження щодо споживачів наркотиків, що сприяє їх зверненню за медичною допомогою [40].

Отже, неурядові організації на рівні з іншими міжнародними організаціями відіграють важливу роль у боротьбі з наркотиками через лікування, реабілітації, профілактики, семінари, навчання, підтримки. Отже, взаємодія держав у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, включає як національні, так і міжнародні аспекти, адже боротьба повинна відбуватись на усіх рівнях влади. Зокрема, не лише юридична відповідальність є ключовим моментом, а також важливість заходів превентивного характеру, а саме: програми, освітні кампанії, спрямовані на підвищення свідомості суспільства. Міжнародні конвенції та договори створюють правову базу для боротьби з наркотичними речовинами, а міжнародні та регіональні організації, спільні операції між державами сприяють обміну інформації та правовими, фінансовими, технічними ресурсами. Враховуючи сучасні виклики, важливо адаптувати національну та міжнародну систему до нових умов і посилювати координацію між державами.

Висновки до Розділу 1

Отже, незаконний обіг наркотичних речовин є глобальною загрозою, що підриває безпеку і стабільність суспільства. Це міжнародна проблема, яка щодня поширюється і збільшує кількість своїх споживачів, які стають жертвами цього потужного і маніпулятивного бізнесу.

Існує багато факторів, що сприяють поширенню зловживання наркотичними речовинами, а саме: близькість однієї держави до регіонів, де активно виробляються наркотичні речовини сприяють поширенню на найближчих територіях, або використовується як вже вивчений шлях поставки. Безпосередньо незаконний обіг наркотиків загрожує поширенню наркотичної культури, здійснюючи глибокий вплив на свідомість суспільства, спонукання до екскрементів, особливо молоді, привабливість наркотичних речовин як спосіб

відпочинку чи втеча від власних проблем. Інші соціальні чинники, як бідність, безробіття та відсутність можливостей також можуть призвести до споживання наркотиків або їх продаж. Згідно історичного аспекту, явище «наркоманії» і різні його форми існували ще здавна, поступово поширювалось і посилювало свій вплив на людей.

Сучасну основу системи міжнародного контролю над наркотичними речовинами становлять Конвенція 1961 року з поправками, внесеними до неї згідно з Протоколом 1972 року, Конвенція 1971 року і Конвенція 1988 року. Приєднання всіх держав до цих конвенцій та належна імплементація їх положень є ключовими умовами для ефективного контролю і боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин.

Боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин відбувається через внутрішні та міжнародно-правові заходи, які спрямовані на виконання міжнародних конвенцій і угод, проведення превентивних заходів задля підвищення обізнаності суспільства, використання сучасних інноваційних технологій і методів, співробітництва з міжнародними організаціями, внутрішню національну політику кожної держави, участь у різних програмах, проектах, міжнародних операціях, завдяки яким держава обмінюються інформацією для впровадження нових систем.

Таким чином, на ринку постійно з'являються нові речовини, злочинні організації розробляють нові схеми продажу і розповсюдження наркотиків, включаючи використання сучасних технологій, закриті онлайн платформи, нові психологічні прийоми впливу на людей, поширення тенденції вживання наркотиків, тим самим підкреслюючи те, що міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин потребує постійного удосконалення характеру співпраці, покращення системи і механізмів боротьби.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРАВОВА БАЗА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

2.1 Міжнародні конвенції та договори як основа правового регулювання боротьби з наркотооргівлею

У сучасному глобалізованому світі транснаціональна злочинність стає все більш серйозною проблемою - це індустрія, що постійно розвивається, і коли злочинність перетинає кордони, співпраця між державами є ключовим фактором, що також пов'язано з незаконним обігом наркотичних речовин - як злочином, що викликає велике занепокоєння багатьох держав і майже завжди охоплює декілька країн.

З цією метою ООН прийняли низку конвенцій з контролю над наркотиками, ухвалені для боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин у всьому світі, і містять положення щодо співпраці правоохоронних органів.

Як зазначає Скарлет Робертсон у своєму дослідженні щодо ролі конвенцій ООН щодо контролю над наркотиками: співпраця між державами існувала протягом багатьох років без міжнародно-правових зобов'язань, однак через різницю політичних і культурних аспектів, міжнародні відносини часто були напруженими. Завдяки виконанню зобов'язань в рамках конвенцій ООН, існуючі практики були кодифіковані в міжнародному праві, що характеризувало співпрацю як юридично забезпечений процес, що незалежить від політичної ситуації. Конвенції ООН про міжнародний контроль над наркотиками, можливо, і не додали абсолютно нових принципів або практик до правоохоронної діяльності, проте вони залишаються важливим інструментом сприяння

міжнародному співробітництву держав і правоохоронних органів, і внесли цінний внесок у юриспруденцію з цього питання [41].

Національна політика щодо наркотиків пов'язана з зобов'язаннями перед міжнародним правом. Три ключові договори, що формують міжнародне право щодо боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин, включає:

- Єдина конвенція ООН про наркотичні засоби 1961 року [6];
- Конвенція ООН про психотропні речовини 1971 року [7];
- Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [3].

Конвенції ООН щодо наркотиків мають дві основні мети: запобігти виробництву, постачанню та вживанню певних наркотиків у немедичних або наукових цілях, а також забезпечити обмеження цих «контрольованих» наркотиків для легального використання (наприклад, для знеболення). Міжнародні системи контролю над опіатами, кокаїном і канабісом існували ще до створення конвенцій (починаючи з Гаазької конвенції 1912 року), але ці попередні угоди були замінені Єдиною конвенцією ООН 1961 року.

Конвенції є обов'язковими до виконання угодами, які вимагають від країн заборонити постачання контрольованих препаратів для немедичного або наукового використання. Це є основною перешкодою для реформування наркополітики на національному рівні. Проте все більше країн (наприклад, Канада) відходять від цих обмежень, легалізуючи канабіс.

Варто розглянути і охарактеризувати кожна з цих конвенцій:

—Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року. У 1912 році було укладено першу міжнародну угоду про контроль над наркотиками - Міжнародну конвенцію з опіуму. Угода мала на меті запобігти потраплянню легальних наркотиків на нелегальні ринки. Проте через десятиліття положення Міжнародної конвенції з опіуму застаріли. Тому 25 березня 1961 року в Нью-Йорку прийняли нову конвенцію - Єдину конвенцію про наркотичні засоби. Ця

конвенція об'єднала існуючі договори і детально прописала систему правозастосування. Конвенція спрямована на боротьбу з вживанням наркотиків шляхом міжнародної співпраці держав-членів. Конвенція спрямована на обмеження таких видів діяльності, як: споживання, розповсюдження, експорт, імпорт, міжнародна торгівля, володіння, немедичне використання [6].

Також конвенція маркує речовини, які підпадають під сферу дії договору, що включає, але не обмежується наступним: кокаїн, опіати, морфін, героїн, канабіс, психотропні препарати, синтетичні наркотики, похідні цих наркотиків, будь-які препарати з подібною до наркотиків дією. Такі країни, як Мексика, Колумбія та Пакистан, які стикаються зі значними проблемами у сфері торгівлі наркотиками, є ключовими учасниками цієї конвенції [42].

У Єдиній конвенції є два суттєвих дозволи на ліки: лікувальні цілі, наукові дослідження, чітко визначаючи, що використання наркотиків для надання медичної допомоги є обов'язковим. За замовчуванням країни-підписанти можуть виконувати Єдину конвенцію про наркотичні засоби з винятками для використання лікарських засобів у медичних цілях. Наприклад, країни можуть легалізувати використання морфіну для полегшення болю.

Конвенція визначила низку речовин (у тому числі опіати, продукти на основі коки та канабіс) як «наркотичні засоби». Конвенція встановила систему, за якою такі наркотики класифікуються за ступенем шкоди і включаються до одного з чотирьох «списків», що відображають їхні ризики та потенційні медичні переваги, вимагаючи від усіх країн заборонити виробництво, постачання або транспортування цих наркотиків для немедичних або наукових цілей. Завдяки даній конвенції також була створена система для забезпечення регульованого постачання цих наркотиків для медичних і наукових цілей. Конвенція 1961 року заснувала Комісію з ООН наркотичних засобів (Commission on Narcotic Drugs - CND) як орган, відповідальний за керівництво глобальною політикою і прийняття рішень щодо майбутніх поправок до договорів. Вона також заснувала

Міжнародний комітет з контролю над наркотиками (International Narcotics Control Board - INCB) для моніторингу виконання договору. Всесвітній організації охорони здоров'я (World Health Organization - WHO) було доручено надавати експертні висновки для підтримки рішень про включення нових наркотиків до переліків, а також переглядати і надавати рекомендації щодо внесення змін до переліків наркотиків [43].

— Конвенція про психотропні речовини 1971 року. Протягом десятиліття після прийняття Конвенції 1961 року дедалі більшого поширення набували інші наркотики, зокрема нові стимулятори та психоделіки. Для посилення контролю над цими новими - і здебільшого більш «синтетичними» - наркотиками було ухвалено другу конвенцію [7].

Конвенція 1971 року встановила систему класифікації наркотиків і визначила, куди в ній мають бути віднесені конкретні наркотики. Насправді, Конвенція 1971 року контролює «психотропні» наркотики, а Конвенція 1961 року - «наркотичні», хоча жоден з цих термінів не має однозначного наукового значення. Наприклад, кокаїн регулюється Конвенцією 1961 року, а амфетаміни - Конвенцією 1971 року. Канабіс контролюється відповідно до Конвенції 1961 року, а Тетрагідроканабінол (ключовий психоактивний елемент канабісу) - відповідно до Конвенції 1971 року. Навіть Програма ООН з контролю над наркотиками визнала, що «міжнародна класифікація на наркотичні засоби і психотропні речовини відповідно до того, чи регулюється речовина Конвенцією 1961 року або Конвенцією 1971 року, не має концептуальної основи». Таким чином, плутанина у визначеннях, а також створення двох паралельних списків свідчить про неузгодженість, що лежить в основі конвенцій [44].

— Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [3]. Конвенція 1988 року з'явилася в рамках політичного, історичного та соціологічного контексту 1970-х і 1980-х років, що призвело до прийняття більш репресивних заходів. Зростання попиту

на канабіс, кокаїн і героїн для немедичних цілей переважно в розвинених країнах світу, що призвело до масштабного незаконного виробництва в країнах, де ці рослини традиційно вирощувалися, з метою забезпечення ринку. Міжнародний незаконний обіг наркотиків швидко перетворився на багатомільярдний бізнес, контрольований злочинними угрупованнями. Таке стрімке розширення нелегальної торгівлі наркотиками стало виправданням для посилення боротьби, яка незабаром перетворилася на тотальну війну з наркотиками. У США, які були найбільш швидкозростаючим ринком контрольованих речовин, політична реакція полягала в тому, щоб оголосити війну постачанню з-за кордону, замість того, щоб проаналізувати та усунути причини зростаючого попиту всередині країни. Також конвенція була спрямована на посилення застосування кримінальних санкцій проти організованої злочинності за діяльність, пов'язану з виробництвом, постачанням, продажем і вживанням наркотиків [43].

Варто зауважити, що дані конвенції регулюють діяльність спеціальних органів ООН, що пов'язані з контролем над наркотиками, а саме: Комісія з ООН наркотичних засобів (Commission on Narcotic Drugs - CND), Міжнародний комітет з контролю над наркотиками (International Narcotics Control Board - INCB), Всесвітня організація охорони здоров'я (World Health Organization - WHO).

В основі міжнародної системи контролю за наркотиками лежить Комісія з наркотичних засобів. Основні обов'язки включають прийняття рішень щодо змін або поправок до існуючих договорів. Він також дає вказівки щодо політики у формі резолюцій. Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОП) вибирає 53 держави-члени для створення комісії. Держави-члени зустрічаються щороку у Відні, Австрія [27].

Міжнародний комітет з контролю над наркотиками (International Narcotics Control Board - INCB) здійснює нагляд за виконанням положень конвенцій. Він також регулює постачання контрольованих речовин для наукових і медичних

цілей. Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОП) також обирає 13 членів ради директорів. До складу організації входять три представники, висунуті ВООЗЮ. Якщо Комітет заявляє, що країна не дотримується конвенції, вона може назвати її у своєму щорічному звіті. Комітет також може рекомендувати санкції, включаючи обмеження медичної торгівлі контрольованими речовинами [28].

ВООЗ надає основні наукові докази до Комісії ООН з наркотичних засобів, переглядаючи зміни до поправок або додатків до договорів, він розглядає надані докази. ВООЗ, штаб-квартира якої знаходиться в Женеві, Швейцарія, дає рекомендації та огляди через Експертний комітет з питань наркотичної залежності. Його поради служать керівництвом для рішень, які приймає Комісія ООН з наркотичних засобів [29].

ООН вимагає від держав-членів дотримання конвенцій. Міжнародні конвенції, такі як Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року, є основою для законів, створених у кожній країні. Коли держава підписує, вона зобов'язується прийняти положення договору та імплементувати їх у внутрішнє законодавство. Тим не менш, імплементация залежить від країни, юрисдикції та контролюючого органу.

Наприклад, у Сполученому Королівстві положення Єдиної конвенції 1961 року були включені в Закон про зловживання наркотиками 1971 року. Положення безпосередньо стосуються принципів, викладених у конвенціях ООН [45].

У Нідерландах незаконно виробляти, продавати, використовувати чи зберігати коноплю. Країна декриміналізувала його для особистого використання. Уряд обійшов міжнародне право, заохочуючи політику невиконання. Таким чином, рекреаційне використання канабісу в Нідерландах широко прийнято, навіть якщо це технічно незаконно [42].

У Португалії уряд реформував антинаркотичні закони країни, залишаючись узгодженими з умовами Єдиної конвенції. У 1971 році учасники змінили Єдину конвенцію про наркотичні засоби, щоб дозволити країнам не

карати споживачів наркотиків, а пропонувати їм лікування, терапію, медичну допомогу, реабілітацію та освіту. Португалія скористалася цими положеннями та декриміналізувала вживання наркотиків у 2000 році, пропонуючи наркозалежним лікування відповідно до зміненої Єдиної конвенції. Останні звіти показали, що вживання наркотиків у Португалії скоротилося після декриміналізації [42].

Реформування наркотиків на національному рівні можливе, що показали дії прогресивних країн Європи та Південної Америки. Однак справжня широкомасштабна реформа наркотиків можлива лише за умови внесення змін до Єдиної конвенції та її умов.

Важливо розуміти, що всі конвенції не є самодостатніми. Цей так званий «виконавчий» характер означає, що, хоча конвенції накладають на держави зобов'язання застосовувати міжнародне право, таке право не підлягає прямому або негайному виконанню. Дійсно, часто критикуючи національну політику, Міжнародний комітет з контролю за наркотиками, як орган, відповідальний за нагляд за функціонуванням договорів, не має формальних повноважень для примусового виконання положень Конвенції. Також не має формальних повноважень карати сторони за недотримання, автономія внутрішнього права підкреслюється в усіх конвенціях.

Така ситуація, безумовно, залишає певний простір для інтерпретації на національному рівні і, отже, надає країнам-підписантам певну свободу при формуванні внутрішньої політики, і пояснює варіації, що існують сьогодні в Європі, включаючи фактичну легалізацію особистого зберігання канабісу в ряді країн.

Додаткову свободу дій також надає той факт, що Єдина конвенція не визначає медичні та наукові цілі. Розробники Конвенції 1961 року залишили країнам-підписантам значну свободу. Отже, країни, які бажають впроваджувати стратегії зниження ризику, такі як обмін і розповсюдження голочок і шприців,

призначення героїну, створення ін'єкційних кабінетів і навіть тестування на місці таких наркотиків, як екстазі, можуть переконливо стверджувати, що вони працюють в рамках міжнародної системи контролю. Знову ж таки, Міжнародний комітет з контролю за наркотиками не погоджується з цим, стверджуючи, серед іншого, що ін'єкційні кабінети сприяють незаконному обігу наркотиків і що обов'язком урядів є «боротьба з незаконним обігом наркотиків у всіх його формах» [46].

Незважаючи на такі «сірі зони», не повинно бути жодних сумнівів у тому, що метою конвенцій ООН є запровадження певної глобальної заборони наркотиків. Центральне місце принципу обмеження використання наркотичних і психотропних засобів для медичних і наукових цілей не залишає місця для легальної можливості рекреаційного використання. Безумовно, пункт 5(b) статті 2, а також стаття 4(c) Єдиної Конвенції зобов'язують Сторони обмежити вживання та зберігання наркотиків, включаючи канабіс, виключно медичними та науковими цілями. Стаття 2.5(b) говорить: «Сторона, якщо, на її думку, умови, що склалися в її країні, роблять це найбільш відповідним засобом захисту здоров'я та добробуту населення, забороняє виробництво, виготовлення, експорт та імпорт, торгівлю, зберігання або вживання наркотиків» в Списках I і IV, «за винятком кількостей, які можуть бути необхідними лише для медичних і наукових досліджень, включаючи клінічні випробування з ними, що проводяться під або під безпосереднім наглядом і контролем цієї Сторони» [6].

Отже, міжнародні конвенції і договори складають основу правового регулювання боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин. Разом Конвенції ООН про контроль над наркотиками спрямовані на створення міжнародного режиму для придушення незаконної торгівлі наркотиками. Конвенції зробили цінний внесок і допомогли на практиці подолати деякі проблеми співпраці, глобалізували стандарти, а також гармонізували та розширили практику, яка існувала до. Конвенції забезпечують юридичну основу

та включають обов'язки, що підлягають виконанню, для держав-підписантів. Конвенції, можливо, не внесли нічого абсолютно нового, але вони формалізували деякі існуючі механізми та кодифікували практику в міжнародному праві.

2.2 Роль міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол) у протидії незаконному обігу наркотичних речовин

Міжнародні організації відіграють ключову роль у протидії незаконному обігу наркотичних речовин, сприяючи глобальному управлінню та співробітництву, охоплюючи широкий спектр завдань, як формування та впровадження міжнародних норм і стандартів, так і практичної реалізації спільних операцій та розвитку соціальних програм.

Однією з важливих організацій для боротьби з багатьма глобальними проблемами, включаючи поширення наркотичних речовин є ООН. ООН була другою, після Ліги Націй, широкофункціональною міжнародною організацією, створеною у 20-му столітті, яка була міжнародною за сферою діяльності та членством. З моменту свого заснування ООН систематично займається вирішенням глобальної проблеми наркотиків.

У 1945 році ООН була створена виключно для збереження глобального миру та безпеки, а також для вирішення проблем, що загрожують глобальній стабільності. Через кілька років після свого заснування ООН зіткнулася зі зростаючою кількістю викликів, що постали перед людством.

Комісія ООН з наркотичних засобів (CND) була створена в 1946 році резолюцією Економічної і Соціальної Ради (ЕКОСОП). Її мета - допомагати ЕКОСОП у здійсненні нагляду за виконанням міжнародних договорів про контроль над наркотиками [27].

Під егідою ООН було прийнято три конвенції про контроль над наркотиками (у 1961, 1971 і 1988 роках). Зараз вони є універсальними: Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року з поправками, внесеними

Протоколом 1972 року [6]; Конвенція про психотропні речовини 1971 року [7]; та Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [3].

Міжнародний комітет з контролю над наркотиками (INCB) є незалежним квазісудовим експертним органом, створеним відповідно до Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року [6]. Він був утворений шляхом злиття двох попередніх організацій: Постійного центрального комітету з наркотиків, створеного відповідно до Міжнародної конвенції з опіуму 1925 року, та Органу з нагляду за наркотиками, створеного відповідно до Конвенції про обмеження виробництва та регулювання розповсюдження наркотичних засобів 1931 року. Комітет здійснює моніторинг і допомагає урядам у дотриманні міжнародних договорів про контроль над наркотиками [28].

ВООЗ є ключовим гравцем у системі ООН, що закликає уряди посилити програми профілактики та лікування зловживання психоактивними речовинами. Підхід ВООЗ до вирішення глобальної проблеми наркотиків зосереджений на п'яти ключових сферах: профілактика, лікування, зменшення шкоди, доступ до контрольованих лікарських засобів, а також моніторинг і оцінка [29].

Занепокоєння тим, що незаконна торгівля наркотичних речовин швидко поширилась практично на всіх континентах світу, і активно поширювалась, що сприяє розвитку нестабільної політичної системи, спонукала ООН створити Управління ООН з наркотиків та злочинності (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) як глобальний спеціалізований орган, покликаний здійснювати нагляд за операціями з боротьби з наркотиками, злочинністю, тероризмом та кіберзлочинністю. Управління ООН з наркотиків та злочинності є яскравим прикладом твердження, що боротьба з наркотрафіком не може бути виграна на основі поодиноких дій національних держав, а їхні зусилля повинні бути доповнюватися міжнародними інституціями [47].

Управління ООН з наркотиків та злочинності підтримує уряди у впровадженні збалансованого, науково обґрунтованого підходу до вирішення світової проблеми наркотиків, який охоплює як попит, так і пропозицію, і ґрунтується на дотриманні прав людини та узгодженої міжнародної системи контролю над наркотиками. Цей підхід передбачає: лікування, підтримку та реабілітацію; забезпечення доступу до контрольованих речовин у медичних цілях; роботу з фермерами, які раніше вирощували заборонені наркокультури, з метою створення для них альтернативних стійких джерел доходу; створення адекватної правової та інституційної бази для контролю над наркотиками на основі міжнародних конвенцій. Управління ООН працює в усіх регіонах, застосовуючи збалансовані, науково обґрунтовані заходи, спрямовані на боротьбу зі зловживанням наркотиками та розладами, пов'язаними з їх вживанням, а також з виробництвом і незаконним обігом наркотиків [48].

Наступна організація, яку важливо розглянути - Інтерпол, скорочено від Міжнародна організація кримінальної поліції, що сприяє міжнародному співробітництву у сфері правоохоронної діяльності [49].

Інтерпол був заснований 7 вересня 1923 року у Відні, Австрія, що зробило його найбільшою у світі міжнародною поліцейською організацією. Злочини, що передають до Інтерполу, мають серйозний міжнародний характер, наприклад, тероризм; організована злочинність; кіберзлочинність; торгівля людьми та контрабанда; екологічні злочини; злочини, пов'язані з мистецтвом; військові злочини; фінансові злочини; боротьба з корупцією; злочини, що стосуються незаконного обігу наркотичних речовин.

У той час як правоохоронні органи борються з новими видами злочинів, породженими розвитком сучасних технологій, Інтерпол стає все більш важливим інструментом кримінальних розслідувань. Його всесвітня асоціація національних поліцейських сил надає глобальну мережу послуг у розпорядження поліцейських, чії справи поширюються на іноземні юрисдикції. Створений для взаємної

допомоги у виявленні та стримуванні міжнародних злочинів і злочинців, Інтерпол є практичним засобом, за допомогою якого більшість місцевих правоохоронних органів можуть розслідувати кримінальні справи за межами країни [50].

Інтерпол надає всебічну допомогу державам-членам у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин. Наприклад, Інтерпол організовує міжнародні операції проти незаконного обігу наркотиків і підтримує держави-члени в аналізі маршрутів наркотрафіку, а також у визначенні способів і злочинних мереж, що беруть у ньому участь. Також Інтерпол веде файл аналізу наркотиків, в якому зберігається конкретна інформація про наркотики: міжнародні злочинні мережі, їхні члени та афілійовані особи; адреси веб-сайтів, номери телефонів, профілі в соціальних мережах та інших засобах масової інформації, пов'язаних з мережами наркотогівлі; фінансові операції та грошові потоки; місця, пов'язані з наркозлочинністю [50].

Національні центральні бюро (Interpol's National Central Bureaus (NCBs) та Регіональні бюро Секретаріату (Secretariat's Regional Bureaus (RBs) Інтерполу також пропонують всебічне навчання та оперативну підтримку поліції в усьому світі для більш ефективного розслідування незаконного обігу наркотиків.

Найпоширенішим інструментом, який використовують державні органи під час пошуку підозрюваного, є «червоне повідомлення» (запит на арешт або екстрадицію особи, яка є підозрюваною у вчиненні злочину, за яким Інтерпол має міжнародний інтерес). Окрім арешту та екстрадиції до країни, яка подала запит, червоні повідомлення Інтерполу можуть мати й інші наслідки. Окрім можливої шкоди для репутації, підозра в отриманні червоного повідомлення Інтерполу ставить під загрозу міжнародні поїздки особи і можливість відкрити банківський рахунок або призвести до заморожування існуючого банківського рахунку [50].

Інтерпол сам по собі не є правоохоронним органом - він не має власних агентів і не може здійснювати арешти. Його основною метою є «забезпечення та

сприяння якнайширшій взаємній допомозі між усіма органами кримінальної поліції в межах законів, що діють в різних країнах, згідно Загальної декларації прав людини». Інтерпол надає адміністративну допомогу, а також допомогу у сфері зв'язку та обміну інформацією з метою сприяння співпраці між правоохоронними органами різних держав. Стаття 35 Конвенції 1961 року визнає роль міжнародних органів, таких як Інтерпол, та їхню роль як посередників у співробітництві між правоохоронними органами, зобов'язуючи сторони договору «тісно співпрацювати одна з одною та з компетентними міжнародними організаціями» і «забезпечувати, щоб міжнародне співробітництво між відповідними установами здійснювалося якнайшвидше» [6].

Хоча Інтерпол займається багатьма формами транснаціональної злочинності, він особливо зацікавлений у незаконному обігу наркотиків. Мережа офіцерів зв'язку Інтерполу по боротьбі з наркотиками становить значну частину його персоналу. Інтерпол заявляє, що виконує три основні функції у боротьбі з незаконним обігом наркотиків: навчання національних правоохоронців, аналіз і моніторинг розвідувальних даних і знань про наркоторгівлю, а також оперативна підтримка і координація розслідувань, що проводяться національними або міжнародними організаціями [50].

Організація досягла особливого успіху, наприклад, під час операції «Operation Lionfish – Asia Pacific» у 2017 році, коли команда Інтерполу, до складу якої входили офіцери з кількох країн, вилучила наркотиків на суму 360 мільйонів доларів США і провела понад 300 арештів. Заступник директора Департаменту розслідувань та керівництва Бюро з контролю за наркотиками Міністерства громадської безпеки Китаю заявив, що операція «стала важливою ініціативою для зміцнення багатостороннього транскордонного співробітництва у сфері боротьби з наркотиками, забезпечивши ефективні канали зв'язку та підвищивши взаємну довіру між співробітниками правоохоронних органів» [51].

Незважаючи на довгу історію Інтерполу та багато значних успіхів, існують побоювання, що «червоні повідомлення» (система, за допомогою якої держава запитує повідомлення про арешт розшукуваної особи, а Інтерпол передає його всім країнам-членам) використовувалися з політичних мотивів, значається, що з моменту запровадження електронної системи у 2008 році використання червоних повідомлень зросло, і кілька країн використовували цю систему проти політичних активістів. Однак червоне повідомлення не є міжнародним ордером на арешт, і Інтерпол не може примусити будь-яку країну заарештувати особу. Виконання червоного повідомлення залишається на розсуд країн-членів, і Система Інтерполу не дозволяє здійснювати моніторинг якості інформації на національному рівні. Це означає, що система відкрита для потенційних зловживань [52].

Інтерпол визнаний ООН як міжурядовий орган, але він не є «формальною» ініціативою поліцейського співробітництва, оскільки його статут не має обов'язкової сили, а його членами є поліцейські сили, а не держави. Інтерпол не може примушувати або змушувати держави до будь-яких дій і, як згадувалося вище, не має жодних повноважень на арешт. Його діяльність залежить від співпраці з країнами-членами. Тим не менш, він залишається дуже корисним інструментом у боротьбі з транснаціональною злочинністю. За матеріалами включаючи положення статті 2(1) Конвенції 1961 року, яка є обов'язковим для держав, процедура сютає більш формальною. Таким чином, конвенції не тільки сприяли безпосередньому співробітництву між державами, а й між окремими поліцейськими силами через кордони, через Інтерпол.

Варто зауважити, що Інтерпол і Управління ООН з наркотиків та злочинності поділяють багато сфер спільного занепокоєння: від торгівлі забороненими наркотиками до торгівлі людьми та незаконного перевезення мігрантів, вогнепальної зброї, управління кордонами, боротьби з тероризмом, а також кіберзлочинності та злочинів, які впливають на довкілля. У той час як

Управління ООН з наркотиків та злочинності допомагає країнам з їх законодавчими та судовими вимогами та надає дослідницьку роботу та технічну допомогу, Інтерпол використовує більш оперативний підхід до правоохоронної діяльності, наприклад, обмін інформацією, розслідування та оперативну підтримку та розвиток потенціалу поліції. Цей взаємодоповнюючий характер сприяє комплексному підходу «повної справедливості», забезпечуючи більш адаптований підхід до потреб держав-членів [53].

Інтерпол допомагає державам-членам, надаючи розслідувальну та аналітичну підтримку, а також доступ до захищеної поліцейської мережі обміну інформацією 24/7. Інтерпол запровадив проекти, що зміцнюють спроможність національних органів влади боротися з мережами торгівлі наркотиками, наприклад:

— Програма Інтерполу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків (I-RAID) - це глобальна програма по боротьбі з наркотиками надає підтримку державам-учасникам у боротьбі зі складними злочинними мережами, що сприяють незаконному обігу наркотиків і пов'язаній з ним злочинній діяльності. Програма включає оперативні заходи, зустрічі з координації справ, розвиток потенціалу та обмін розвідувальною інформацією на глобальному рівні [54].

— Проект CRIMJUST підтримує 30 країн Латинської Америки, Карибського басейну та Західної Африки у боротьбі з організованою злочинністю на маршрутах незаконної торгівлі. Проект посилює відповідні кримінальні розслідування та сприяє міжнародному співробітництву між установами кримінальної юстиції. Проект фінансується програмою Європейського Союзу «Кокаїнові шляхи». Він реалізується Інтерполом у партнерстві з Управлінням ООН з наркотиків та злочинності та Transparency International (антикорупційна організація, заснована 1993 року в Берліні, мета якої — боротьба з корупцією в усьому світі та запобігання злочинам, пов'язаним з корупцією) [54].

— Проект AIRCOP є спільною ініціативою Інтерполу, Управління ООН з наркотиків та злочинності та Всесвітньої митної організації. Проект спрямований на посилення спроможності міжнародних аеропортів по всьому світу виявляти та перехоплювати наркотики, інші заборонені товари та пасажирів з групи ризику в країнах походження, транзиту та призначення. Важливою особливістю AIRCOP є створення та підготовка Спільних цільових груп з перехоплення наркотиків в аеропортах Joint Airport Interdiction Task Forces (JAITFs), до складу яких входять офіцери різних служб, що спеціалізуються на боротьбі з контрабандою та незаконним обігом наркотиків. Проект також сприяє розвитку культури збору розвідувальних даних та обміну інформацією між 40 країнами-бенефіціарами в Африці, Латинській Америці, Карибському басейні, Південно-Східній Європі та регіоні Близького Сходу і Північної Африки [54].

— Проект MAYAG, фінансується Республікою Корея спрямований на боротьбу з виробництвом, незаконним обігом і вживанням синтетичних наркотиків, а також з незаконними доходами злочинних організацій, що діють по всьому світу [54].

Також Інтерпол плідно співпрацює з іншими міжнародними організаціями, зокрема з такими під розділами ООН, як Управління ООН з наркотиків і злочинності та Всесвітня організація охорони здоров'я. Організація налагодила зв'язки з Радою Європи, у тому числі з Групою Помпиду, з Асоціацією держав Південно- Східної Азії, Постійним секретаріатом Південноамериканської угоди з наркотичних засобів і психотропних речовинах, Організацією американських держав (ОАД), Асоціацією регіонального співробітництва Південної Азії, Бюро «Плану Коломбо».

На відміну від Інтерполу, Європол є правоохоронним органом, що діє в рамках Європейського Союзу, і може також визначатися як Європейське поліцейське відомство. Це офіційне розвідувальне агентство Європейського Союзу [55].

Європол був створений у 1998 році для боротьби з організованою злочинністю та тероризмом у країнах-членах ЄС. Його діяльність зосереджена на злочинах, які перетинають кордони ЄС, таких як торгівля наркотиками, торгівля людьми, фінансове шахрайство та кіберзлочинність. Структура Європолу складається з оперативних та аналітичних підрозділів, які надають державам-членам та іншим правоохоронним органам необхідну підтримку в проведенні розслідувань.

Європол підзвітний на рівні ЄС Раді міністрів юстиції та внутрішніх справ. Рада відповідає за основний контроль та керівництво Європолом. Вона призначає виконавчого директора та заступників директора, а також затверджує бюджет Європолу (який є частиною загального бюджету ЄС) разом з Європейським парламентом. Вона також може приймати разом з Європейським парламентом нормативні акти, що стосуються роботи Європолу. Щороку Рада надсилає Європейському парламенту спеціальний звіт про роботу Європолу. Європол наразі працює відповідно до Регламенту про Європол. Цей регламент був прийнятий 11 травня 2016 року, коли Європейський парламент проголосував за оновлені повноваження, які дозволять Європолу активізувати зусилля у боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю та іншими серйозними й організованими формами злочинності. Регламент посилює роль Європолу у підтримці співпраці між правоохоронними органами ЄС [55].

Європол прислухається до потреб держав-членів ЄС та аналізує тенденції злочинності в ЄС. Агентство підтримує розслідування, ініційовані державами-членами, хоча співробітники Європолу ніколи не заарештовують громадян і не порушують розслідувань. Робота Європолу зазвичай полягає у розслідуванні злочинів, які потребують міжнародного підходу та співпраці між кількома країнами, як всередині, так і за межами ЄС. Рішення про те, яким злочинам надавати пріоритет, формується програмою ЕМРАСТ [56].

EMPACT є Європейською міждисциплінарною платформою протидії кримінальним загрозам. Вона запроваджує інтегрований підхід до внутрішньої безпеки ЄС, що включає заходи, які варіюються від зовнішнього прикордонного контролю, співпраці поліції, митниці та судових органів до управління інформацією, інновацій, навчання, запобігання та зовнішнього виміру внутрішньої безпеки, а також державно-приватного партнерства, де це доречно [56].

Європол за роки своєї діяльності отримав значний досвід у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, а також з незаконною імміграцією та торгівлею людьми, незаконним обігом транспортних засобів, кіберзлочинністю, відмиванням грошей та підробкою валюти. Європол також є центральним європейським офісом з боротьби з підробкою євро.

Хоча Європол, як і Інтерпол, не має повноважень здійснювати арешти або проводити розслідування самостійно, він виступає ключовою платформою для обміну інформацією та співпраці, допомагаючи правоохоронним органам ЄС спільно боротися зі злочинністю. Взаємодія між поліцейськими силами по всьому світу через Інтерпол та Європол можлива щодо міжнародної злочинності, яка охоплює як країни ЄС, так і країни, що не є членами ЄС. Однак важливо пам'ятати, що між поліцейськими відомствами існують значні відмінності у функціях та географічній юрисдикції. Одним з ключових моментів, що визначають відмінності між Інтерполом та Європолом, є їхні підходи до боротьби з організованою злочинністю. У зв'язку з цим усім, хто потребує правової допомоги, кримінальної інформації, в тому числі консультацій юристів, які працюють у зв'язку з Інтерполом, або інформаційної системи Європолу, слід звертатися до фахівців, які розуміються на специфіці роботи обох організацій [57].

Основна відмінність між Інтерполом та Європолом - це сфера їх діяльності. Інтерпол працює по всьому світу, тоді як Європол зосереджується лише на

країнах-членах ЄС. Це відображається на географічній зоні їхньої діяльності та підходах до роботи. Інтерпол спеціалізується на кримінальній розвідці та видачі «червоних повідомлень» - міжнародних запитів на арешт та екстрадицію осіб, тоді як Європол надає оперативну та аналітичну підтримку в кримінальних розслідуваннях на території країн-членів ЄС [57].

Інтерпол охоплює широкий спектр злочинів, включаючи тероризм, організовану злочинність, відмивання грошей, кіберзлочинність та інші форми міжнародної злочинності. Його головна мета - координувати співпрацю між національними та міжнародними правоохоронними органами та відомствами, а також сприяти екстрадиції злочинців. На відміну від нього, Європол має обмежену юрисдикцію щодо різних злочинів, зосереджуючись на питаннях безпеки в країнах-членах ЄС. Його робота полягає в підтримці країн-членів і держав у боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом і кіберзлочинністю. Хоча Європол має менш широку сферу діяльності, його спеціалізація на конкретних злочинах робить його ключовим гравцем для країн-членів у підтримці безпеки ЄС [57].

Європол координує діяльність правоохоронних органів держав-членів ЄС для протидії контрабанді та виробництву наркотиків. Структурі Європолу створено спеціальний підрозділ, який здійснює оперативно координаційну діяльність Європолу та його держав-членів у сфері протидії незаконному обігу наркотичних речовин, використовуючи систему Analysis Work Fire (AWF), через яку правоохоронні органи держав-членів здійснюють обмін інформацією та аналізують. Європол допомагає розкривати злочинні мережі, координує обмін інформацією між державами-членами, здійснює оперативний аналіз заходів, готує стратегічні звіти (зокрема, формулює загрози) та дослідження злочинності, виконує експертизу і надає технічну підтримку в рамках розслідувань і операцій всередині ЄС, а також сприяє гармонізації процедур розслідування у державах-членах.

Також важливо підкреслити діяльність регіональних організацій у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, наприклад, Міжамериканська комісія з контролю за зловживанням наркотиками (Inter-American drug abuse control commission - CICAD) є консультативно-дорадчим органом Організації американських держав з питань боротьби з наркотиками. Він слугує форумом для країн-членів Органом американських держав для обговорення та пошуку рішень проблеми наркотиків, а також надає їм технічну допомогу для підвищення їхнього потенціалу у боротьбі з наркоманією [58].

З моменту свого заснування у 1986 році Міжамериканська комісія з контролю за зловживанням наркотиками та її Виконавчий секретаріат реагують на постійно мінливі виклики у сфері контролю над наркотиками, розширюючи зусилля Організації американських держав з метою сприяння регіональному співробітництву та координації з державами-членами Організації американських держав [58].

Стратегія Організації американських держав щодо наркотиків, прийнята у 2020 році, розглядає світову проблему наркотиків як складне, динамічне та багатопричинне явище, що вимагає комплексного, збалансованого та міждисциплінарного підходу. План дій щодо наркотиків (2021-2025 роки) [59], який є керівництвом для реалізації Стратегії, визначає пріоритетні дії для держав-членів Організації американських держав, ставлячи людину в центр наркополітики та враховуючи права людини, гендеру та розвитку з акцентом на науково обґрунтованій наркополітиці. Щорічно розробляючи програми та реалізуючи широкий спектр національних і регіональних проєктів, організація підтримує держави-члени у зміцненні їхньої наркополітики шляхом проведення поглиблених досліджень і оцінок з питань, пов'язаних з наркотиками, та нових тенденцій, надання ефективної технічної допомоги та спеціалізованого навчання, спрямованого на розвиток потенціалу. Організації американських держав тісно співпрацює з такими партнерами, як Управління ООН з наркотиків і злочинності,

Міжнародний комітет з контролю над наркотиками, Панамериканська організація охорони здоров'я, Карибське співтовариство, Європейський центр моніторингу наркотиків і наркоманії та Регіональна система безпеки [58].

Європейське агентство з наркотиків (The European Union Drugs Agency - EUDA) є провідним органом з питань незаконних наркотиків у Європі, що знаходиться у Лісабоні, Португалія. Агенство незалежні наукові дані та аналіз усіх аспектів обігу наркотичних речовин, сприяючи реалізації політики ЄС та національних політик, спрямованих на захист громадян Європи від шкоди, пов'язаної з наркотиками [60].

Загальна мета агенства- сприяти підвищенню готовності ЄС до боротьби з наркотиками. Його робота організована навколо чотирьох категорій послуг: передбачення, оповіщення, реагування та навчання. Агенство: прогнозує майбутні виклики, пов'язані з наркотиками, та їхні наслідки; попереджає в режимі реального часу про нові наркоризики та загрози здоров'ю і безпеці; допомагає ЄС та його державам-членам посилити реагування на явище наркотиків; сприяє обміну знаннями та навчанням на рівні ЄС для розробки науково обґрунтованої політики та втручань [60].

Європейське агентство з наркотиків:

— здійснює моніторинг проблеми наркотиків в Європі (в тому числі нових тенденцій) і рішень, що застосовуються для вирішення проблем, пов'язаних з наркотиками;

— розвиває можливості оцінки загроз у сфері охорони здоров'я та безпеки, тим самим підвищуючи готовність ЄС до виявлення та реагування на ці нові загрози;

— за допомогою нової європейської системи оповіщення про наркотики, коли на ринку з'являються речовини підвищеного ризику (на додаток до національних систем оповіщення та системи раннього попередження ЄС про нові психоактивні речовини), видає попередження, відстежує та вирішує проблему

полінаркоманії, яка стає все більш поширеною і може мати згубні наслідки для здоров'я;

— керує мережею судово-медичних і токсикологічних лабораторій для сприяння обміну інформацією про нові тенденції та розробки, а також для підготовки національних судових експертів з наркотиків;

— розробляє та просуває науково обґрунтовані інтервенції та найкращі практики;

— проводить дослідження та надає підтримку як з питань, пов'язаних з охороною здоров'я, так і з питань ринків та постачання наркотиків;

— підтримує незалежну оцінку та розробку науково обґрунтованої політики;

— відіграє важливу міжнародну роль і підтримує ЄС у наркополітиці на багатосторонньому рівні;

— посилює роль національних координаційних центрів для забезпечення того, щоб держави-члени могли надавати агентству відповідні дані, пов'язані з наркотиками;

— відстежує події, пов'язані з незаконним обігом і витокем прекурсорів наркотиків, і сприяє імплементації європейського законодавства про прекурсори наркотиків [60].

Отже, міжнародні організації відіграють важливу роль у протидії незаконному обігу наркотичних речовин, адже є видом міжнародної співпраці держав, що дозволяє розробити ефективну та послідовну політику, обмінюватися досвідом, інформацією, координувати зусилля, проведення спільних операцій, аналіз, звітність, і розробка низки міжнародних угод для контролю над наркотиками.

2.3 Взаємодія національних органів влади з міжнародними структурами у сфері боротьби з наркаторгівлею

Співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин відбувається як на міжнародному, так і на національному рівнях, з ціллю вжити усіх можливих правових заходів задля виконання міжнародних конвенцій і угоди, забезпечуючи системний підхід до вирішення транснаціональної проблеми наркаторгівлі.

Взаємодія національних і міжнародних органів базується на основі трьох конвенцій ООН, що утворюють чинну нормативну основу контролю наркотичних засобів, психотропних речовин - Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року зі змінами, внесеними Протоколом 1972 року про внесення змін до Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року [6]; Конвенція про психотропні речовини 1971 року [7]; Конвенція ООН проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [3]. Ці конвенції сприяють транскордонному переміщенню міжнародно контрольованих речовин для медичного, наукового та промислового використання, не забезпечуючи при цьому відведення цих речовин у незаконні канали. Також взаємодія національних і міжнародних органів відбувається на основі двосторонніх та багатосторонніх угодах про правову допомогу, наприклад, Договір між Україною та США про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1998 року [61], Договір між Сполученим Королівством та Колумбією про взаємну правову допомогу у питаннях боротьби з незаконним обігом наркотиків 1997 року [62]; і регіональних договорах і протоколах, наприклад, Програма співробітництва Європейського Союзу з країнами Латинської Америки щодо антинаркотичної політики (COPOLAD) [63].

Варто зазначити, що взаємодія національних органів влади з міжнародними структурами у сфері боротьби з наркаторгівлею відбувається і на регіональному рівні, а саме співпраця з Управління ООН з наркотиків та злочинності [27],

Інтерполом [49], Всесвітньою митною організацією - на глобальному рівні [64]; Європолом (для Європейських держав) [55], Асенаполом (для держав Південно-Східної Азії) [65], та Америкпол (для країн Америки) [66].

Регіональна поліцейська співпраця є невід'ємною частиною сьогодення, оскільки країни в межах одного регіону часто мають спільні кордони, відповідно й подібні загрози злочинності. Мета співпраці – підтримка, а також сприяння співпраці поліції між регіонами. Кращий обмін інформацією та досвідом приносить користь усім державам, максимізує ресурси та допомагає зменшити поширення злочинності. Саме з цієї причини організації прагнуть активно розвивати тіснішу співпрацю з регіональними партнерами з поліції. Ці партнерства, як правило, формалізуються угодами про співпрацю. Вони можуть охоплювати інституційні та оперативні питання, такі як спільні операції, обмін офіцерами зв'язку, обмін кримінальними даними та спільне проведення оперативних зустрічей [67].

Кожен член Інтерполу має Національне центральне бюро, яке відповідає за зв'язок між національними правоохоронними органами та іншими державами та Генеральним секретаріатом Інтерполу через захищені глобальні поліцейські комунікації.

Одним з основних обов'язків правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, пов'язаною з наркотиками, є зрив мереж торгівлі наркотиками. Переслідуючи наркокартелі, організовані злочинні синдикати та нелегальних виробників наркотиків, правоохоронні органи прагнуть знищити систему, яка полегшує потік наркотиків у суспільство. Це включає збір інформації, спостереження та координацію зусиль правоохоронних органів на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Правоохоронні органи відіграють вирішальну роль у перехопленні та забороні каналів постачання, які використовуються для транспортування наркотиків через кордони та в межах країни. Через активні заходи, такі як

патрулювання кордонів, митні інспекції та вилучення наркотиків, правоохоронні органи можуть запобігти потраплянню великої кількості наркотиків до місць призначення. Крім того, співпраця з міжнародними партнерами та розгортання передових технологій, таких як собаки для виявлення наркотиків та дрони спостереження, підвищує ефективність зусиль щодо заборони [68].

Важливою формою співробітництва між національними органами влади з міжнародними структурами є проведення спеціальних операцій, такі як рейди, операції під прикриттями та таємні розслідування. Шляхом визначення районів з високим рівнем злочинності, відомих ринків збуту і поширення наркотичних речовин, а також викриття осіб, які беруть участь у торгівлі або розповсюдження наркотиків, правоохоронні органи можуть стратегічно розподіляти ресурси для затримання правопорушників та вилучення незаконних речовин. Ці операції часто включають співпраця зі спеціалізованими підрозділами, групами боротьби з наркоторгівлею, для збору розвідувальної інформації та проведення таємних операцій.

Міжнародний консорціум з наркополітики (International Drug Policy Consortium - IDPC) - це глобальна мережа, яка колективно працює над просуванням наркополітики, орієнтованої на людину та її права, на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Мережа IDPC налічує понад 190 членів з усього світу з широким і різноманітним досвідом, включаючи мережі, очолювані спільнотами, низові групи, адвокаційні некомерційні організації, а також великі міжнародні організації [32].

Мережа є потужною спільною ініціативою та надійним джерелом експертизи з питань реформування наркополітики. Секретаріат організації, співробітники якого працюють у Лондоні, Аккрі, Амстердамі та Бангкоку, підтримує мережу в питаннях комунікації, збору доказової бази, зміцнення потенціалу та координації адвокаційних зусиль. Міжнародний консорціум був заснований у 2006 році і з 2011 року є незалежною неприбутковою організацією,

юридично зареєстрованою у Великобританії. У 2020 році мережа була юридично зареєстрована у Нідерландах та Гані [32].

Місія консорціуму - посилити та зміцнити різноманітний глобальний рух, спрямований на усунення шкоди, завданої наркополітикою, та сприяти прийняттю справедливих заходів реагування.

Міжнародний консорціум з наркополітики аналізував пропорційність покарання за злочини, пов'язані з наркотиками, і рекомендує уряди до реформування національного законодавства, а саме:

— уряди повинні переглянути свої закони, керівні принципи та практику покарання за наркозлочини з метою оцінки їх відповідності існуючим стандартам пропорційності;

— перевірка пропорційності повинна враховувати як варіант, що діяльність, пов'язана з певними діями або речовинами, може розглядатися поза сферою кримінального права. Наприклад, зберігання, придбання або вирощування наркотиків для особистого вживання не повинно вважатися правопорушенням;

— пропорційні системи покарань повинні розрізняти тип наркотиків і масштаби незаконної діяльності, а також роль і мотивацію правопорушника: серйозні або організовані наркоторговці; мікроторговці (дрібні дилери або контрабандисти); люди, залежні від наркотиків; і люди, які вживають наркотики час від часу (або «рекреаційно»);

— за правопорушення, пов'язані з наркотиками, вчинені через наркотичну залежність або для задоволення базових економічних потреб, такі послуги, як лікування, освіта, подальший догляд, реабілітація або соціальна інтеграція повинні пропонуватися як більш гуманні, ефективні та пропорційні альтернативи засудженню;

— за правопорушення, пов'язані з торгівлею людьми, слід сприяти скороченню термінів покарання або попереднього ув'язнення, а також

альтернативам позбавлення волі. Соціально-економічні обставини, в яких було скоєно злочин, та фінансові вигоди правопорушника повинні розглядатися як важливі пом'якшувальні фактори;

— забезпечення послідовного застосування законів і керівних принципів, що сприяють пропорційному призначенню покарання, повинно включати подолання інституційної упередженості щодо наркозлочинців, наприклад, серед суддів;

— смертна кара за злочини, пов'язані з наркотиками, має бути повністю скасована [69].

Отже, сприяння національному, регіональному та міжнародному співробітництву є необхідним для забезпечення ефективної системи боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин та пов'язаних з ними злочинів; координація зусиль і заходів для зменшення попиту, пропозиції та шкоди, спричиненої наркотрафіком; обмін, інформацією, практиками та досвідом; покращення інновацій і технологій; і проведення відповідних досліджень з моніторингу та оцінки ситуації з наркотиками.

Висновки до Розділу 2

Отже, злочини, пов'язані із незаконним обігом наркотичних речовин, становлять значну загрозу безпеці суспільства, здоров'ю та соціальному добробуту, що робить їх основною проблемою для правоохоронних органів у всьому світі. Від наркаторгівлі та розповсюдження до серйозних правопорушень, спричинених зловживанням наркотиками, зв'язок між наркотиками та злочинністю представляє складні виклики, які вимагають багатогранного підходу.

Існує три конвенції, які є правовою основою системи боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин - Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року, що встановлює універсальну систему контролю за вирощуванням,

виробництвом, експортом, імпортом, розповсюдженням, торгівлею, вживанням і зберіганням наркотичних речовин, особливо речовин рослинного походження, включаючи опіум/героїн, коку/кокаїн і канабіс, конкретні речовини перераховані в додатках, доданих до конвенції. Конвенція про психотропні речовини 1971 року вводить контроль над дозволеним використанням понад ста психотропних препаратів, таких як амфетаміни, ЛСД, екстазі; Конвенція проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року передбачає комплексні заходи проти наркоторгівлі, включаючи відмивання грошей, відведення прекурсорів та угоди про взаємну правову допомогу.

Дані конвенції регулюють діяльність спеціальних органів ООН, що пов'язані з контролем над наркотиками, а саме: Комісія з ООН наркотичних засобів (Commission on Narcotic Drugs - CND), Міжнародний комітет з контролю над наркотиками (International Narcotics Control Board - INCB), Всесвітня організація охорони здоров'я (World Health Organization - WHO).

Не менш важливим є роль міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол), які сприяють глобальному управлінню та співробітництву, і охоплюють широкий спектр завдань, спрямованих на формування та впровадження міжнародних норм і стандартів у питанні боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин.

Важливо зазначити, що активна боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин повинна відбуватись не лише на міжнародному, але й на національному рівні, з метою вжити усіх можливих правових заходів для дотримання міжнародних конвенцій і угод, сприяння співпраці між країнами, регіонами. Взаємодія національних і міжнародних органів базується на основі конвенції, договорів, двосторонніх та багатосторонніх угодах про правову допомогу, і регіональних договорах і протоколах, а також обмін інформацією, досвідом, ресурсами, проведення спеціальних операцій.

Таким чином, враховуючи сучасні виклики, появу нових наркотичних і психотропних речовин, прогрес злочинності через розвиток технологій, схеми впливу на суспільство, необхідно посилювати координацію між державами, а також сприяти національному та регіональному співробітництву.

РОЗДІЛ 3. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО БОРотьБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

3.1 Аналіз ефективності співпраці між Україною та міжнародними організаціями у сфері боротьби з наркотичними речовинами

Проблема незаконного обігу наркотичних речовин є серйозним викликом для світової спільноти, включаючи Україну, адже наркотики не знають кордонів і міжнародного права. Україна активно бере участь у міжнародному співробітництві у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин. Співпраця України з іншими державами та міжнародними організаціями є безпосередньо важливим фактором у цій боротьбі. Також Україна імплементує міжнародні стандарти та законодавчі заходи контролю за вживанням наркотиків, акцентуючи увагу на багатосторонніх співпрацях з такими організаціями, як ООН та Інтерпол, з метою покращення ефективності їх дій.

Географічне положення України є важливим моментом у контексті питання обігу наркотичних речовин, адже вона знаходиться на перетині основних транзитних шляхів, що сполучають країни Азії, Близького Сходу та Європи. Через територію України проходять такі наркотрафіки, як:

— Балканський маршрут, що починається у Південно-Західній Азії, проходить через території Ірану та Туреччини, а потім поділяється на два розгалуження, які пролягають через Балкани. Як "Північна дорога", так і "Південна дорога" Балканського маршруту пролягають і через територію України через автомобільні пункти пропуску, державні кордони України. Основними організаторами перевезень є громадяни Афганістану, Пакистану, Китаю, а

перевізниками зазвичай є водії вантажних автомобілів на маршрутах регулярних та нерегулярних перевезень, і основними видами наркотиків, що перевозяться є - героїн та група амфітамінів.

Для перевезення використовуються особливості конструкції вантажних транспортних засобів (тягачів), спеціально обладнані сховища у багажних і вантажних відсіках автомобілів та у причепах, багажу та в закордонних передачах і посылках, у салоні автомобіля на задньому сидінні під чохлами, або зберігатись у запасному колесі, у дверцятах, бамперах, бензобаку, кріпитися до днища [70].

— Північно-Чорноморський маршрут також має два розгалуження, й обидва вони починаються в Афганістані. Основними видами наркотиків, які перевозять цими маршрутами є опій, героїн, екстазі. Основними організаторами перевезень є громадяни Афганістану, Пакистану, Китаю, кримінальні угруповання з різних країн. Перевізниками зазвичай є водії вантажних автомобілів на маршрутах регулярних та нерегулярних перевезень, жителі прикордонних областей.

Для аналізу ефективності співпраці між Україною та міжнародними організаціями у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин, необхідно розглянути національну систему України протидії наркотикам, і її взаємозв'язок з міжнародною політикою України.

Нормативно-правову базу національної системи протидії незаконному обігу наркотичних речовин в Україні складають:

— Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» 1995 року, що визначає правові та організаційні засади державної політики щодо обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, встановлює порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [71];

— Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» 1995 року, з урахуванням міжнародних зобов'язань визначає систему заходів в Україні, спрямованих проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними, а також визначає права і обов'язки юридичних осіб і громадян у зв'язку із застосуванням цього Закону [72];

— Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року (затверджена у 2021 р.) . Успішна інтеграція України до європейської спільноти, вимагає вдосконалення політики у сфері обігу наркотичних речовин, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, відповідно до принципів інтегрованого збалансованого підходу, який має відповідати потребам забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю, безпеки громадян, неухильному дотриманню прав та свобод людини. Незважаючи на значне поширення вживання наркотичних речовин, психотропних речовин та їх аналогів, наразі існує обмежений доступ до заходів з ефективною профілактики, виявлення та лікування розладів, пов'язаних із їх вживанням, а також обмежений доступ до наркотичних лікарських засобів, що призначається з лікувальною метою [73].

Таким чином, прийняття даної стратегії дозволить запровадити ефективно наркополітику, яка включатиме рішення для зменшення попиту на наркотичні і психотропні речовини та їх аналоги, які знаходяться в незаконному обігу, через впровадження заходів з популяризації здорового способу життя, раннього виявлення проблем залежності та інших розладів психіки і поведінки, вчасного та якісного надання медичної, психологічної допомоги особам, що її потребують, їх ресоціалізації, а також впровадження заходів напямом зменшення пропозиції на незаконному ринку наркотичних і психотропних речовин або їх аналогів, протидії їх незаконному обігу, боротьбі з організованими злочинними угрупованнями сфері наркобізнесу, виявленні і ліквідація постачання

наркотичних і психотропних речовин та їх аналогів. Стратегія державної наркополітики на період до 2030 року базується на положеннях Конституції України, національного законодавства та відповідних міжнародно-правових документах ООН, Ради Європи і ЄС, включаючи Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, згідно з якою ніхто не може бути підданий катуванню, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню [74].

Основними пріоритетами стратегії є: удосконалення заходів протидії незаконному обігу наркотичних і психотропних речовин та їх аналогів, корупції пов'язаної з цим; дискредитація економічних засад функціонування наркобізнесу; профілактика вживання наркотичних і психотропних речовин або їх аналогів без медичних показань та підвищення обізнаності суспільства про шкідливий вплив; підвищення рівня публічної безпеки та протидія організованій наркозлочинності та «відмивання коштів», здобутих від незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин та їх аналогів, прекурсорів або інших сильнодіючих речовин; кібербезпека, безпечний простір в інтернеті, виявлення каналів незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин та їх аналогів; забезпечення доступу до необхідних профілактичних засобів та ефективні методів лікування; впровадження ефективних заходів зі зниження ризику та шкоди для здоров'я осіб з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання наркотичних і психотропних речовин або їх аналогів; дотримання права на профілактику та лікування; вдосконалення нормативно-правових актів України [75];

— Кримінальний кодекс України (статті 305 - 320, які встановлюють відповідальність за наркозлочини) [76].

В Україні діє інституційна структура системи органів, що відповідають за різні аспекти боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин, а саме:

— Правоохоронні органи: Департамент боротьби з наркозлочинністю як підрозділ кримінальної поліції, покликаний забезпечити ефективну боротьбу зі злочинами у сфері обігу наркотичних речовин та організувати роботу із попередження наркозалежності; Національна поліція України; Служба безпеки України (СБУ) протидіє контрабанді наркотиків та транснаціональним злочинним угрупованням, які займаються наркотрафіком через територію України. СБУ також проводить оперативно-розшукові заходи з виявлення та припинення діяльності організованих злочинних угруповань, що займаються наркобізнесом, особливо з міжнародними зв'язками[77]; Державна прикордонна служба України запобігає контрабанді наркотиків через державний кордон, здійснює огляди транспортних засобів, вантажів та людей, які перетинають кордон, з метою виявлення незаконного переміщення наркотичних речовин [78]; Державна митна служба України контролює переміщення товарів через митний кордон України, виявляє факти приховування наркотиків у вантажах, поштових відправленнях та особистих речах громадян, які перетинають кордон) [79];

— Координаційні органи та медичні і соціальні установи (Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я, який реалізує державну політику у сферах контролю якості та безпеки лікарських засобів, у тому числі медичних імунобіологічних препаратів (далі – лікарські засоби), медичної техніки і виробів медичного призначення (далі – медичні вироби), та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, Центри профілактики та боротьби зі СНІДом, наркологічні диспансери та центри реабілітації). Також варто відзначити наскільки цінною є діяльність громадських організацій, що працюють у сфері профілактики наркоманії, надають допомогу наркозалежним особам, безпосередньо психологічну, соціальну підтримку, активно реалізують програми, що

спрямовані на зменшення шкоди, соціального супроводу, якісного лікування і реабілітації. Дані організації можуть безпосередньо співпрацювати з міжнародними партнерами, тим самим розвиваючи як національну, так і міжнародну політику України у протидії незаконному обігу наркотичних речовин [80].

У 2020 році в Україні запровадили програми, що спрямовані на підтримку людей, що живуть із наркозалежністю - це програма замісної підтримувальної терапії (ЗПТ) і програми зменшення шкоди (ЗШ). Ці програми запобігають поширенню ВІЛ і зменшують шкоду, пов'язану із вживанням психоактивних речовин, особливо ін'єкційних наркотиків. Є кілька видів програми зменшення шкоди, такі як:

— Програма обміну та видачі голки і шприців (ПОШ), що дозволяє людям, які вживають наркотики ін'єкційно, отримувати нові стерильні голки та інше обладнання для вживання наркотиків ін'єкційно за невелику плату чи безкоштовно, щоб знизити ризик зараження ВІЛ та вірусними гепатитами.

— Кімнати безпечного вживання дають змогу людям, які вживають наркотики ін'єкційно, вводити їх у безпечних умовах. Завдяки доступу до стерильного ін'єкційного обладнання та навчання методам безпечної ін'єкції, вони знижують поширення захворювань, що передаються через кров: ВІЛ та вірусних гепатитів.

— Профілактика передозувань. Щоб урятувати життя людини, у якої передозування наркотиком, необхідно ввести лікарський засіб налоксон, що є антагоністом опіатних рецепторів та швидко блокує дію наркотику. В Україні реалізовано кілька програм з використання налоксону. Учасників цих програм навчали використовувати налоксон у домашніх умовах [81].

Внутрішня політика України з протидії незаконному обігу наркотичних речовин спрямована на підвищення рівня профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин; удосконалення заходів профілактики та

протидії наркоманії; реабілітаційні програми; інформаційні кампанії; боротьба з організованими групами, відмиванням грошей; зменшення рівня вживання наркотиків; зниження ризиків, які стимулюють вживання наркотичних речовин; протидії контрабанді і незаконного виробництва.

Політика України у міжнародному співробітництві у сфері боротьби з наркотичними речовинами полягає в участі у міжнародних конвенціях, співпраці з міжнародними та регіональними організаціями, обміні інформацією, спільних операціях та розслідуванні, надання взаємної допомоги. Україна є учасником основних конвенцій ООН, які становлять сучасну основу системи міжнародного контролю над наркотичними речовинами, а саме: Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року [6], Конвенція про психотропні речовини 1971 року [7], Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів психотропних речовин 1988 року [3]. Дані конвенції встановлюють універсальну систему контролю за вирощуванням, виробництвом, експортом, імпортом, розповсюдженням, торгівлею, вживанням зберігання наркотичних речовин.

Україна активно співпрацює з такими міжнародними організаціями, як Управління ООН з наркотиків і злочинності, Комісія ООН з наркотичних засобів, Міжнародний комітет з контролю за наркотиками, Всесвітня організація охорони здоров'я, Інтерпол, Європол.

Україна бере активну участь у діяльності і програмах Управління ООН з наркотиків і злочинності, зокрема в ініціативах, спрямованих на боротьбу з транскордонною злочинністю, торгівлею наркотиків, та відмивання грошей. Програми Управління ООН з наркотиків і злочинності сприяють запобіганню вживанню наркотиків, лікуванню, реабілітації та альтернативного розвитку: розробка стратегій та новітніх програм лікування та реабілітації наркозалежних, превентивні заходи, освітня діяльність, сприяння програмам альтернативного розвитку. Пріоритетними напрямками двостороннього співробітництва є боротьба з нелегальним розповсюдженням наркотиків, запобігання ВІЛ/СНІД-

інфекції, реабілітація інфікованих наркозалежних пацієнтів; боротьба з корупцією, зміцнення кримінального правосуддя [82].

Україна є членом Комісії ООН з наркотичних засобів та бере участь у щорічних сесіях, бере участь у визначенні політики контролю наркотиків. Комітет готує щорічний звіт про свою роботу. У цьому звіті Комітет аналізує глобальну ситуацію з наркотиками, попереджає уряди про наявні та потенційні тенденції, які можуть загрожувати зусиллям з контролю над наркотиками, і рекомендує вдосконалення як на національному, так і на міжнародному рівнях. Доповідь ґрунтується на інформації, наданій Комітету урядами держав та міжнародними організаціями. Основними центральними органами влади України, відповідальними за співпрацю з Комітетом, є Міністерство охорони здоров'я України та Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками.

За вимогами міжнародних конвенцій держави учасники повинні надавати регулярні звіти Міжнародному комітету з контролю за наркотиками щодо обігу наркотичних речовин, в свою чергу Комітет моніторить дотримання Україною і інших держав-учасників зобов'язань щодо контролю за прекурсорами та лікарськими засобами.

Співпраця з ВООЗ спрямована на використання інструменту допомоги з планування людиноорієнтованого процесу відновлення психічного здоров'я та благополуччя. Держави, в тому числі Україна, розробляють національні стратегії з охорони здоров'я за рекомендаціями організації. ВООЗ встановлює стандарти протоколів лікування, підтримує програми зменшення шкоди від наркотиків (harm reduction). Україна щороку звітує ВООЗ про рівень вживання наркотиків і поширення ВІЛ серед наркозалежних, що дозволяє покращувати програми охорони здоров'я, створювати кращі протоколи лікування, фінансувати навчання медичних та соціальних працівників, та запроваджувати більш якісні освітні програми задля профілактики вживання наркотиків.

У контексті європейської інтеграції Україна активно співпрацює з ЄС у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, на основі угод, обміну інформацією, різних соціальних та політичних програмах. У Лісабоні знаходиться Європейський моніторинговий центр з питань наркотиків та наркозалежності, засновано для координації, збору та узагальнення інформації про вживання наркотичних речовин у державах ЄС [60].

Угода про асоціацію України з ЄС є важливим документом у співробітництві України з ЄС, містить положення про співпрацю в багатьох сферах, включаючи боротьбу з наркотиками [83].

У рамках свого постійного прагнення до зміцнення співпраці та обміну досвідом, Європейський моніторинговий центр з питань наркотиків та наркозалежності розробив проект EU4 Monitoring Drugs (EU4MD), який фінансується ЄС. Проект тривав з 2019 по 2022 рік і охоплював країни, що входять до зони дії Європейської політики сусідства. Друга частина програми розпочалась у 2023 році і триватиме до кінця 2027 року. Програма підтримує національну та регіональну готовність до виявлення та реагування на загрози безпеці та здоров'ю, пов'язані з наркотиками [84].

Практичні аспекти співпраці проявляються у обміні інформацією через канали Інтерполу і Європолу; участь у системі RILO (Regional Intelligence Liaison Office) Всесвітньої митної організації, що передбачає обмін оперативною інформацією на національному, регіональному та міжнародному рівнях є важливим механізмом, який використовується митними органами для створення умов для більш ефективного правозастосування та контролю; координовані транскордонні операції з виявленням каналів наркотрафіку; підвищення кваліфікації працівників правоохоронників органів, соціальних і медичних працівників; адаптація міжнародних програм на національному рівні; впровадження нових і дієвих методів лікування і реабілітації наркозалежних.

Вплив співпраці між Україною та міжнародними організаціями безпосередньо відображається на національну систему України, результатом співробітництва є: гармонізація законодавства, тобто імплементація положень міжнародних конвенцій у національне законодавство, адаптація законодавства у відповідність до міжнародних стандартів та вимог ЄС згідно інтеграційних процесів, створення спеціалізованих органів для моніторингу та боротьби з наркотичними речовинами, використання сучасних технологій, впровадження профілактики, програм реабілітацій та лікування.

Проте, варто зауважити, що сучасний стан незаконного обігу наркотичних речовин в Україні досягає критичного рівня, адже війна в Україні загострила проблему наркозалежності. В умовах постійного стресу дедалі більше цивільних і військових починають вживати наркотики. Хоча російське вторгнення в Україну в лютому 2022 року порушило маршрути наркотрафіку через країну, внаслідок чого наркаторговці були змушені шукати альтернативні шляхи, але тим самим створило новий попит на певні категорії наркотиків, насамперед синтетичні, які можуть допомогти споживачам полегшити наслідки стресу і психологічних травм, пов'язаних із життям у зоні конфлікту. Споживачі наркотиків продовжують користуватися Телеграм-каналами й закладками та вживають те, до чого мають доступ.

До 2022 року Україна грала роль великого транзитного вузла наркотрафіку до Західної Європи, хоча й російське вторгнення завдало серйозного удару по функціонуванню українського наркоринку (закриті порти, замінована територія, певна частина населення на фронті, комендантська година), але добре організовані наркаторговці швидко знайшли інші шляхи для поставки наркотичних речовин. Наркаторговці не забарилися з освоєнням цього ринку, і нині наркотики широко доступні навіть на лінії фронту. На відміну від кризи 2014 року, коли в Україні переважали опіоїди, зараз ініціативи зі зменшення шкоди

повинні включати заходи, спрямовані на боротьбу з помітним зростанням зловживання синтетичними наркотиками [85, с.24].

Згідно Національного звіту щодо наркотичної ситуації в Україні за 2024 рік (на основі даних 2023 року), що підготував Центр громадського здоров'я МОЗ України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №689 від 10 липня 2019 року та у співпраці з Європейською агенцією з наркотиків, на тимчасово окупованих територіях повністю припинено діяльності держави у сфері контролю за обігом наркотичних речовин, зокрема з усіма його процесами, тобто виробництво, придбання, зберігання, розповсюдження, імпорт, експорт та іншими операціями з наркотичними в психотропними речовинами, а також неможливість забезпечення належних умов для господарської діяльності і контролю якості лікарських наркотичних засобів [86, с. 95].

Підсумовуючи все вище сказане, можна зазначити, що ефективність співпраці між Україною та міжнародними організаціями у сфері боротьби з наркотичними речовинами характеризується багатогранними процесами, що поєднує участь у міжнародних конвенціях, обмін інформацією, спільні операції та розслідування, надання взаємної допомоги.

Незважаючи на досягнення національної системи України щодо політики незаконного обігу наркотичних речовин, потенціал для подальшого покращення є. Дане питання вимагає постійного розвитку і посилення зусиль через появу нових речовин, схем, злочинних угруповань, маршрутів. Сучасні технології в один час полегшують ведення наркобізнесу, в інший допомагають його виявленню, тому необхідно створювати екологічний інтернет простір.

Програми інформаційних кампаній, профілактичних заходів, зростання обізнаності суспільства, якісні і доступні лікування та реабілітації, особливу увагу необхідно приділити наркотичній ситуації після початку повномасштабної війни в Україні, адже дестабілізацію інфраструктури, міграція населення, високий рівень стресу, підвищив ризику розвитку залежностей, особливо серед

ветеранів, і людей в зоні бойових дій. В умовах військових дій і постійного стресу населення, необхідно переглянути та модернізувати систему контролю над наркотиками в Україні.

Ефективна співпраця з міжнародними організаціями, гармонізація законодавства, інституційні реформи та використання методологічних інновацій, проведення програм психологічної підтримки, підвищення обізнаності суспільства, подальший розвиток стратегії державної політики можуть забезпечити якісне реформування наркополітики в умовах війни і після її завершення.

3.2 Інноваційні методи і технології міжнародного співробітництва у протидії незаконному обігу наркотичних речовин

Незаконний обіг наркотичних речовин є складною глобальною проблемою, яка характеризується незаконним виробництвом, транспортуванням та розповсюдженням наркотиків. Ця торгівля має тіньовий характер і становить загрозу для здоров'я та безпеки суспільства, і створює негативні соціально-економічні наслідки. Регулярне вживання наркотиків і залежність від них суттєво впливають на здоров'я населення в глобальному масштабі. Часте вживання наркотиків впливає як на фізичне, так і на психічне здоров'я. Передозування цими речовинами може призвести до смерті або завдати непоправної шкоди організму споживача. Наркоманія має складне історичне минуле, яке виходить за межі різних суспільств і епох. Наприклад, у стародавньому світі деякі речовини, такі як алкоголь, опіум та марихуана, широко використовувалися з ритуальною, медичною та рекреаційною метою.

Наркаторгівля підриває соціально-економічний розвиток, сприяючи корупції, насильству та нестабільності, спонукаючи розвиток організованої злочинності, перешкоджає економічній продуктивності та забирає ресурси з таких важливих секторів, як охорона здоров'я та освіта. Відомі випадки, коли

наркогроші використовувалися для фінансування терористичних угруповань, що становило загрозу для безпеки країн. Злочинні наркомережі дестабілізують країни, втручаються в роботу урядових структур і перешкоджають забезпеченню правопорядку.

Для залучення потенційних покупців наркотиків в Інтернеті наркоторговці використовують сучасні методи реклами: розсилку тематичних текстових повідомлень, розсилку рекламної інформації електронною поштою, розповсюдження друкованих листівок, інтернет-форуми та чати, спеціалізовані сайти оголошень, інтернет-магазини, соціальні мережі тощо. Але особливо поширеним є розміщення саморобних або трафаретних вивісок про продаж наркотиків на різних об'єктах інфраструктури міста. Здебільшого це різноманітні написи (так звані графіті) на стінах будинків, під'їздів, гаражів, зупинок громадського транспорту, парканів, шляхопроводів, підземних переходів тощо, характер і значення яких зрозумілі кожному, хто знайомий із відповідною субкультурою. Аналіз осіб, затриманих за підозрою в розповсюдженні наркотиків через Інтернет, показує, що в більшості випадків, навіть у верхівці таких угруповань, є підлітки, які мають навички скоювати злочини в цій мережі [87].

Варто розглянути питання складного взаємозв'язку між наркотиками та технологіями, які можуть бути одночасно і причиною, і рішенням проблеми. Проблема зловживання наркотиками викликає велике занепокоєння в усьому світі, адже щороку від неї страждають мільйони людей. Серед молоді також зростає вживання наркотичних речовин. У суспільстві є багато випадків, серед яких перевантаженість системи охорони здоров'я, збільшення кількості злочинів і насильства, розбиті сім'ї, економічний занепад і соціальна дезінтеграція. Технологічні втручання пропонують цілісний підхід до вирішення цієї проблеми.

Інтеграція технологій у сферу реалізації наркополітики суттєво змінила підхід органів влади до вирішення проблем, пов'язаних з наркотиками. Завдяки

досягненням у сфері спостереження, аналізу даних, судово-медичної експертизи та цифрових платформ, технології надають нові інструменти для боротьби з незаконною торгівлею наркотиками, профілактики зловживання та забезпечення дотримання нормативних вимог. Сучасні системи спостереження, включаючи дрони, супутникові знімки та вдосконалені мережі камер, розширили можливості моніторингу та виявлення незаконної діяльності, пов'язаної з наркотиками. Ці технології дозволяють в режимі реального часу відстежувати маршрути наркотрафіку, райони вирощування та мережі розповсюдження наркотиків. Наприклад, супутникові знімки з високою роздільною здатністю можуть ідентифікувати великі поля конопель або маку, що дозволяє правоохоронним органам здійснювати цілеспрямоване втручання [88].

Технологічний прогрес у судово-медичній експертизі підвищив точність та ефективність методів тестування на наркотики. Такі методи, як мас-спектрометрія, газова хроматографія та рідинна хроматографія, дозволяють швидко і точно ідентифікувати заборонені речовини в різних зразках, включаючи кров, сечу та вилучені матеріали. Портативні прилади для тестування на наркотики дають змогу оперативним працівникам проводити аналіз на місці, що сприяє швидкому реагуванню на наркозлочини. У той час як собаки для виявлення наркотиків вже давно використовуються в правоохоронних органах, електронні носії є технологічним досягненням у цій сфері. Ці пристрої, оснащені сенсорами, які виявляють специфічні хімічні сполуки, можуть з високою точністю визначати наявність наркотиків. Електронні носії використовуються в різних місцях, в тому числі в аеропортах, на прикордонних переходах і поштових відділеннях, для перехоплення поставок наркотиків [88].

Технології відіграють подвійну роль у контексті зловживання наркотиками. З одного боку, інтернет і «темна мережа» допомогли прискорити торгівлю і розповсюдження наркотиків для продавців. Криптовалюти допомогли

забезпечити можливість здійснення транзакцій без відстеження, що ускладнює для поліції відстеження мереж наркоторгівлі [89].

Супутникові знімки з високою роздільною здатністю допомагають у моніторингу віддалених районів, виявленні місць незаконного вирощування наркотиків і відстеженні маршрутів транспортування. Дрони стають загальноновизнаним інструментом, який полегшує виконання правоохоронними органами своїх завдань. За даними Управління ООН з наркотиків та злочинності, правоохоронні органи отримують вигоду від розвідувальних даних, наданих дронами, у боротьбі з незаконним обігом наркотиків, протидії незаконному перетину кордону та припиненні незаконного збору врожаю наркотичних культур. Стратегічно розміщені камери відеоспостереження допомагають контролювати зони підвищеного ризику, такі як пункти перетину кордону, порти і міські центри, дозволяючи вести спостереження в режимі реального часу і збирати докази [27].

Аналітика даних і алгоритми штучного інтелекту аналізують величезні обсяги даних, виявляючи закономірності і тенденції, пов'язані з незаконним обігом наркотиків, що дозволяє органам влади ефективно спрямовувати свої зусилля. Аналізуючи історичні дані та закономірності, предиктивна аналітика може допомогти органам влади передбачити майбутню діяльність, пов'язану з незаконним обігом наркотиків, що дає змогу вживати проактивних заходів для руйнування злочинних мереж. Системи зі штучним інтелектом аналізують різні джерела даних, включаючи соціальні мережі, фінансові транзакції та моделі спілкування, щоб виявити підозрілу діяльність, пов'язану з незаконним обігом наркотиків, сприяючи ранньому втручанням [90].

Біометричні бази даних у поєднанні з автоматизованими системами ідентифікації за відбитками пальців допомагають ідентифікувати осіб з кримінальним минулим, пов'язувати їх з діяльністю наркоторговців і сприяти їх затриманню. Технологія розпізнавання облич дозволяє правоохоронним органам

зіставляти обличчя, зафіксовані на відеозаписах або зображеннях, з базами даних, допомагаючи ідентифікувати і відстежувати відомих наркаторговців, навіть у місцях скупчення людей.

Зашифровані канали зв'язку і захищені бази даних забезпечують безпечний і конфіденційний обмін розвідувальними даними між правоохоронними органами, покращуючи координацію і обмін інформацією в режимі реального часу [90].

Технологія блокчейн забезпечує незмінний реєстр, який відстежує рух фармацевтичних препаратів та інших підконтрольних речовин, знижуючи ризик потрапляння підроблених ліків у ланцюг наркопоставок. Блокчейн дозволяє перевіряти автентичність фармацевтичної продукції, забезпечуючи цілісність ланцюга постачання та сприяючи швидкому виявленню підроблених ліків [90].

Використання технологій спостереження викликає занепокоєння щодо потенційних порушень права на приватність. Досягнення балансу між ефективною правоохоронною діяльністю та захистом приватного життя є надзвичайно важливим. Належні протоколи зберігання, обробки та збереження даних мають бути впроваджені, щоб забезпечити дотримання законодавства про конфіденційність і запобігти зловживанням або несанкціонованому доступу до конфіденційної інформації.

Правоохоронні органи повинні застосовувати надійні заходи кібербезпеки для захисту конфіденційних даних від спроб злому, несанкціонованого доступу або витоку даних, тим самим захищаючи свої слідчі дії та цілісність судового процесу. Заходи кібербезпеки необхідно регулярно оновлювати і посилювати для протидії новим кіберзагрозам, забезпечуючи безперервне функціонування технологічних систем, критично важливих для боротьби з незаконним обігом наркотиків [90].

На жаль, наркаторговці постійно адаптують свої стратегії для уникнення правоохоронних органів. З метою випередження та нейтралізації такої тактики,

необхідно регулярно оцінювати і модернізувати технологічну інфраструктуру, в тому числі системи спостереження, інструменти аналізу даних і комунікаційні мережі. На придбання, обслуговування та модернізацію технологічної інфраструктури має бути виділено достатнє фінансування. Бюджетні обмеження можуть створювати проблеми з придбанням передових технологій та підтримкою сучасних систем.

Як вже зазначалось вище, однією з головних етичних проблем, пов'язаних з використанням технологій у лікуванні залежності, є конфіденційність даних пацієнта. Оскільки конфіденційна медична інформація збирається і зберігається на цифрових платформах, існують ризики витоку даних, несанкціонованого доступу та неправомірного використання особистої інформації. Якщо пацієнти не довіряють заходам безпеки, впровадженим провайдерами лікування, вони можуть не бажати розкривати делікатні факти про історію своєї залежності або прогрес у лікуванні. Здебільшого системи послуг з лікування повинні мати найкращі заходи безпеки даних, щоб захистити конфіденційність пацієнтів та уникнути витоку даних. Це передбачає шифрування, забезпечення безпечного зберігання даних та регулярну перевірку ІТ-систем на предмет виявлення слабких місць [90].

Ще однією етичною проблемою є те, що технології можуть посилити нерівність у доступі до лікування залежності. Не всі люди мають рівний доступ до цифрових пристроїв, високошвидкісного інтернету або необхідних технічних навичок, необхідних для ефективної навігації на цифрових платформах. Це може означати, що послуги з лікування залежності за допомогою цифрових технологій, як правило, будуть недоступними для маргіналізованих груп, таких як бідні верстви населення, сільські громади, а також люди похилого віку, які не можуть володіти низкою необхідних ресурсів.

Платформи соціальних мереж можуть ненавмисно прославляти вживання наркотиків, тим самим нормалізуючи та заохочуючи експерименти. І навпаки,

технології пропонують інструменти для профілактики та втручання. У боротьбі із залежністю послуги телемедицини стали рятівним колом для одужання від зловживання психоактивними речовинами завдяки консультуванню та лікуванню, особливо в цей період пандемії COVID-19. Мобільні пристрої можуть допомогти людям відстежувати хід одужання, ставити цілі, та отримати доступ до мереж підтримки [91, с.33].

Профілактичними заходами проти незаконного обігу наркотичних речовин можуть бути:

— Освітні програми та веб-сайти, які поширюють знання про небезпеку наркоманії, способи запобігання наркоманії та допомогу тим, хто її потребує.

— Онлайн-спільноти та форуми слугують платформами, де люди можуть обмінюватися досвідом з іншими. Вони діють як превентивні заходи, пов'язуючи вразливих людей з тими, хто одужав, які можуть надати пораду і заохочення.

— Віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR) можуть створювати захоплюючі інтерактивні симуляції, які показують, які наслідки має зловживання наркотиками. Люди в таких ситуаціях отримують глибоке розуміння можливих ризиків, з якими вони стикаються. Одним із яскравих прикладів є використання віртуальної реальності в освіті щодо зловживання психоактивними речовинами в рамках програми «Project Evo», розробленої компанією Akili Interactive. Це втручання на основі віртуальної реальності має на меті допомогти людям з розладами, пов'язаними з вживанням психоактивних речовин, пропонуючи їм когнітивні тренінги з ефектом занурення, спрямовані на покращення уваги, контролю імпульсів та навичок прийняття рішень. Дослідження показали позитивні результати: в учасників, які брали участь у цій програмі, зменшився потяг до психоактивних речовин та покращилися когнітивні функції, серед іншого [92].

— Спостереження за платформами соціальних мереж призводить до моніторингу соціальних мереж, який може ідентифікувати осіб, що перебувають

у групі ризику. Використання алгоритмів машинного навчання дозволяє ретельно вивчати повідомлення та поведінку, які можуть вказувати на можливість зловживання наркотиками, для швидшого реагування.

— Мобільні додатки пропонують інструменти для самостійної оцінки, які допомагають користувачам оцінити свої моделі вживання психоактивних речовин; також допомагають їм знайти відповідні ресурси, а також фахівців для надання допомоги.

Технологічними досягненнями у заходах лікування є дистанційні медичні послуги, люди отримують консультації, терапію та медичну підтримку за допомогою відеоконференцій, телефонних дзвінків і чатів; мобільні додатки для одужання, які включають щоденну перевірку стану, трекер прогресу, контактну інформацію про мережу підтримки та інструменти для запобігання рецидивам; фармакогеноміка, технологічні вдосконалення дозволили розробляти персоналізовані плани лікування на основі генетичної конфігурації людини, що, в свою чергу, покращує медикаментозну терапію та знижує певні побічні ефекти препаратів [93].

Серед популярних сучасних технологічних рішень важливе місце займають автоматизовані текстові повідомлення та чат-боти можуть надавати постійну підтримку, нагадування та інформацію людям, які одужують, допомагаючи їм підтримувати свою прихильність до тверезості.

Віртуальні зустрічі для відновлення та групи підтримки набули популярності, особливо під час пандемії COVID-19. Ці онлайн-платформи слугують зв'язком для тих, хто вирішив одужати, але не може зустрітися віч-на-віч з іншими. Пристрої з функцією моніторингу можуть відстежувати фізіологічні та поведінкові зміни людини. Своєчасне втручання у разі погіршення стану може бути полегшене завдяки використанню цих даних медичними працівниками та системами підтримки.

Системи спостереження та раннього попередження можна використовувати для моніторингу тенденцій у вживанні наркотиків, випадків передозування та виявлення критичних зон. Такі дані дозволяють органам охорони здоров'я вчасно втручатись та ефективно розподіляти ресурси перед обличчям нових викликів, пов'язаних зі зловживанням психоактивними речовинами [94].

Гейміфікація передбачає додавання в освітні втручання ігрових елементів, таких як бали, винагороди та завдання, щоб підвищити залученість, мотивацію та покращити результати навчання. У випадку просвіти щодо зловживання психоактивними речовинами, гейміфіковані втручання можуть бути розроблені для інформування людей про небезпеку зловживання психоактивними речовинами, закріплення позитивних моделей поведінки та допомоги у відновленні здоров'я. Програма «SmokeFreeBrain», створена Університетом Барселони, є одним із прикладів ефективного використання гейміфікації в антинаркотичній освіті. Додаток, який можна завантажити на смартфон, використовує ігри, завдання та подарунки, щоб підтримувати мотивацію під час спроб відмовитися від тютюну. Згідно з результатами дослідження, ті, хто використовував цей додаток, виявили вищий рівень мотивації порівняно з тими, хто використовував звичайні засоби для відмови від куріння [95].

Незважаючи на те, що технологія блокчейн і штучний інтелект (ШІ) можуть бути високоефективними в боротьбі з незаконною торгівлею наркотиками, для їх повноцінного і якісного впровадження необхідно подолати низку перешкод, що включають важливість глобальної згуртованості, адже злочинці можуть адаптувати дані технології у свою користь. Технологія блокчейн і штучний інтелект можуть бути використані для боротьби з незаконною торгівлею наркотиками, але це великий виклик, коли мова йде про міжнародну співпрацю між правоохоронними органами, регуляторними органами та іншими зацікавленими сторонами. Для успішного припинення

транскордонної незаконної діяльності питання геополітичних кордонів набуває вирішального значення.

Прагнучи зупинити незаконний обіг наркотичних за допомогою технологій, такі відмінності, як правові відмінності, питання юрисдикції, культурні особливості можуть перешкоджати створенню узгоджених стратегій для досягнення цієї мети. Крім того, це також підвищує ймовірність того, що злочинці адаптують свої методи до технологій, ускладнюючи таким чином виявлення та притягнення до відповідальності. Оскільки правоохоронні органи продовжують використовувати рішення на основі блокчейну, а також алгоритми штучного інтелекту для відстеження незаконних операцій з наркотиками, злочинці можуть вдаватися до новітніх способів приховування доказів, таких як використання криптовалют, орієнтованих на конфіденційність, використання каналів шифрування або застосування методів ухиляння від сплати податків на основі штучного інтелекту. Таким чином, постійним викликом для правоохоронних органів є протидія зростаючим загрозам і вразливостям у цифровому світі через швидкі темпи технологічного прогресу [96].

З огляду на загострення суспільної проблеми наркоманії, технології є важливим аспектом у цій боротьбі, пропонуючи нові шляхи та методи вирішення цього складного питання. Використання технологій докорінно змінили наше уявлення про зловживання психоактивними речовинами, оптимізувати профілактичні програми, зробити процеси лікування більш ефективними та вдосконалити механізми примусу до виконання законів, також здатність технологій аналізувати величезні масиви даних, виявляти закономірності зловживання психоактивними речовинами та налаштовувати інтервенції відповідно до індивідуальних потреб. Однак важливо зазначити, що технологічні досягнення не позбавлені нових викликів. Тому міжнародна співпраця є необхідною, оскільки наркоторгівля є глобальним явищем, яке вимагає транскордонної співпраці для ефективної боротьби з транснаціональними

організованими злочинними мережами. Крім того, потенційне використання злочинцями технологій зумовлює необхідність постійних інновацій у стратегіях правоохоронних органів, а також інвестицій у підготовку кадрів [96].

Проте, незважаючи на ці проблеми, потенційні переваги технологій у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин є вагомими. Використовуючи можливості технологій, можна переосмислити підхід до боротьби зі зловживанням наркотиками, тим самим надаючи більш проактивні заходи. Технологічні втручання можуть врятувати життя, зменшити соціальний тягар і зберегти здоров'я і безпеку суспільства в майбутньому, починаючи з раннього виявлення та втручання і закінчуючи зменшенням шкоди та сприянням одужанню. Тому важливо, щоб політики, медичні працівники, правоохоронні та інші зацікавлені сторони включали технологічні втручання як невід'ємну частину комплексних підходів до боротьби із наркозалежністю, заохочуючи міждисциплінарну співпрацю між науковцями, фінансуючи дослідницьку діяльність у цій сфері та забезпечуючи етичне та неупереджене використання технологій.

Технології відіграють вирішальну роль у боротьбі з наркозалежністю, яку не можна ігнорувати. Впроваджуючи та підтримуючи ці технології, ми можемо сприяти кращому майбутнього, що допоможе у боротьбі зі зловживанням наркотиками та захисту суспільного добробуту. Технології нового часу мають важливе значення для покращення профілактичної, лікувальної та регуляторної політики проти наркозалежності. Досліджуючи ці сучасні методи, можна надавати проактивні відповіді на цю соціальну проблему, пристосовуючи до різних моделей зловживання психоактивними речовинами, а також випереджаючи наркаторговців. Залучення та боротьба з наркозалежністю може стати вирішальним фактором у забезпеченні суспільної безпеки та покращенні життя людей, які одужують від наркозалежності. Це спосіб здійснити позитивні зміни, щоб у нас було світле майбутнє, більш здорове та безпечне.

3.3 Успішні приклади міжнародних операцій ізоляції та припинення незаконного обігу наркотичних речовин

Проблема незаконного обігу наркотичних речовин є викликом для здоров'я та безпеки суспільства. Міжнародна співпраця є надзвичайно важливою для ефективної боротьби з цією транснаціональною загрозою. Це дослідження розглядає роль обміну інформацією як основи спільних зусиль між країнами у боротьбі з незаконним обігом наркотиків. Згідно міжнародних угод, правових баз та оперативної практики, важливим формами міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин є: участь у міжнародних договорах, конвенціях, договорах як правової основи співробітництва; обмін розвідувальними даними досвідом між правоохоронними органами, міжурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами; співробітництво з міжнародними організаціями; навчання та технічна допомога; спільні оперативні операції.

Отже, міжнародні операції, що проводяться правоохоронними органами різних країн у співпраці з міжнародними організаціями є важливою формою співробітництва. Така співпраця допомагає припинити рух нелегальних наркопотоків та обмінюватися розвідувальною інформацією і ефективно скоординувати спільні дії.

Однією з успішних відомих операцій є «Operation Purple» інтенсивна міжнародна програма, започаткована в 1999 році для відстеження глобальних поставок ключової хімічної речовини, що використовується у підпільному виробництві - кокаїну. Всього за перші вісім місяців 2000 року в рамках «Operation Purple» вже було відстежено 597 поставок загальною вагою понад 16 000 000 кілограмів перманганату кокаїну. Протягом 2000 року участь в операції зросла з 18 до 28 країн, у співпраці з Інтерполом та Всесвітньою митною

організацією. Міжнародний комітет ООН з контролю над наркотиками був у ролі центрального координатора операції [97].

Для виявлення підозрілих партій та запобігання їх незаконному обігу, операція включала ретельне відстеження всіх основних партій з країни-виробника, через усі пункти пропуску, до пункту призначення, а також сповіщення всіх учасників операції про підозрілі транзакції або зупинені партії.

Операція, проведена спільно правоохоронними та регуляторними органами, призвела до зупинки або вилучення підозрілих партій. Діяльність як правоохоронних, так і регуляторних органів була повністю інтегрована у відстеження окремих відправлень. Загалом у результаті операції було викрито майже 1200 тонн кокаїну [98].

Операція «Orion» 2024 року, у якій взяли участь 62 країни з Африки, Америки, Азії, Європи та, вперше, Океанії. Після 45 днів безперервних операцій між 62 країнами, 125 установами та дев'ятьма міжнародними організаціями в рамках військово-морської кампанії «Оріон» війська-учасники вилучили 400 тонн наркотиків, включаючи 196 тонн кокаїну та 164 тонни марихуани. Після цієї операції, військово-морська кампанія «Оріон» також закріпила створення Міжнародної судової мережі «Оріон» разом з Управлінням ООН з наркотиків і злочинності з метою вилучення наркотиків, зброї, валюти та затримання злочинців, які керували цими мережами [99].

Операція «Cosoop», що була проведена у 2014-2015 роках, ініційована Імміграційною та митною службою США, Європолу, а також правоохоронними органами Великобританії, Іспанії, Італії, Бразилії, Колумбії та Перу. Операція була спрямована на виявлення людей похилого віку перед виїздом зі США як наркокур'єрів, виявилася успішною в запобіганні посадці деяких літніх людей на міжнародні рейси і загрози тюремного ув'язнення в чужій країні. За даними New York Times, в рамках цієї операції було конфісковано приблизно 272 кілограми

метамфетаміну, 209 кілограмів кокаїну, 4 кілограми екстазі та 11 кілограмів героїну [100].

Операція «Lionfish» націлена на мережі наркоторгівлі на повітряних, наземних і морських шляхах. Перша операція «Lionfish» була проведена у 2013 році, коли Інтерпол організував захід у Латинській Америці, в якій взяли участь близько 34 країн, було арештовано 142 особи і конфісковано 15 суден, вісім тон хімічних прекурсорів, 42 одиниці зброї і приблизно 170 000 доларів США готівкою. Операція була скоординована у відповідь на зростаючу кількість доказів причетності організованої злочинності до незаконного обігу наркотиків і вогнепальної зброї в регіоні Центральної Америки і Карибського басейну через їхнє стратегічне розташування, значне збільшення кількості вилучень кокаїну місцевими органами влади, а також збільшення кількості насильницьких злочинів. За підтримки Міністерства закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади, у партнерстві з Всесвітньою митною організацією та Карибською радою з питань митного правопорядку, за підтримки Французької берегової охорони, Королівської канадської кінної поліції та Європолу, спільна правоохоронна операція також була спрямована на покращення обміну інформацією на регіональному та міжнародному рівнях. Тоді операція виявилася дуже успішною, її почали проводити в інших регіонах світу також [101].

Щорічна операція «PANGEA» спрямована на боротьбу з нелегальними лікарськими засобами, які становлять значну загрозу безпеці споживачів, включаючи фальсифіковані ліки та ліки, вилучені з легальних і регульованих ланцюгів постачання. Вони також є основним джерелом доходу для транснаціональних організованих злочинних угруповань і підтримують інші види злочинної діяльності. Ця операція підкреслює постійну потребу в скоординованій і глобальній відповіді на загрозу, яку становлять незаконні лікарські засоби і транснаціональні організовані злочинні угруповання. Інтерпол продовжує надавати підтримку країнам-членам у проведенні подальшого аналізу

та розслідувань. Протягом операцій додаткову підтримку надають Європол, Всесвітня митна організація, Всесвітня організація охорони здоров'я, Управління ООН з наркотиків і злочинності, Міжнародний комітет з контролю за наркотиками, національні регуляторні органи охорони здоров'я та Інститут фармацевтичної безпеки. Доречі, Україна є одним з учасників цієї щорічної кампанії [102].

Варто відзначити одну з успішних програм-операцій назвою AIRCOP (Airport Communication Programme). AIRCOP - це глобальна програма Управління ООН з наркотиків та злочинності, що реалізується у партнерстві з Інтерполом та Всесвітньою митною організацією. Вона спрямована на посилення спроможності міжнародних аеропортів виявляти та перехоплювати пасажирів, вантажі та пошту, що належать до груп підвищеного ризику, як внесок у боротьбу з незаконним обігом наркотичних речовин та іншими незаконними товарами (наприклад, продуктами дикої природи або фальсифікованими медичними препаратами), загрозами, пов'язаними з тероризмом (наприклад, зброєю або потенційними іноземними бойовиками-терористами), торгівлею людьми та незаконним ввезенням мігрантів. Вона також спрямована на сприяння комунікації та координації між країнами походження, транзиту і призначення з метою припинення транскордонних незаконних потоків і злочинних мереж. З цією метою AIRCOP підтримує створення міжвідомчих Спільних цільових груп з перехоплення в аеропортах, міжвідомчих підрозділів, компетентних у сфері пасажирських, вантажних, поштових та експрес-перевезень, а також у сфері загального авіаційного контролю. AIRCOP зміцнює потенціал для ідентифікації, виявлення та перехоплення відомих і невідомих пасажирів з групи ризику, які подорожують повітряним транспортом, а також підозрілих поштових відправлень і вантажів на основі розвідувальних даних. Дана програма сприяє безпечній передачі та обміну інформацією в режимі реального часу між правоохоронними службами на національному, регіональному та міжнародному

рівнях. Конкретні інструменти, що надаються AIRCOP, включають доступ до захищеної глобальної мережі поліцейського зв'язку Інтерполу та відповідних національних баз даних. AIRCOP реалізується в 41 аеропорту в Африці, Латинській Америці та Карибському басейні, на Близькому Сході, в Південно-Східній Європі та Південно-Східній Азії [103].

Отже, незаконний обіг наркотичних речовин є однією з головних проблем як на міжнародному, так і на національному рівні. Незаконний обіг наркотичних речовин включає виробництво, розповсюдження, продаж, зберігання наркотиків. Однак, наркотики також використовуються для законних цілей, таких як медичні, наукові, освітні та ін. Ці легальні наркотики відрізняються від нелегальних наркотиків, які заборонені законами. Наслідки вживання нелегальних наркотиків є дуже шкідливими, оскільки вони можуть призвести до смерті людини. Зростання вживання наркотиків має багато прямих і прихованих наслідків для розвитку країни.

Міжнародні операції є однією з форм співпраці, що забезпечує ефективну взаємодію держав і міжнародних організацій, обмін досвідом, інформацією, розвіданими, правовою допомогою. Міжнародні операції дозволяють відслідковувати фінансові операції, що можуть бути пов'язаними з відмивання коштів від наркоторгівлі, перевіряти пасажирів, вантаж, що можуть становити загрозу, допомагає ранньому виявленню наркотрафіку. Враховуючи, що наркоіндустрія швидко адаптується до такого роду заходів, необхідно удосконалювати механізми боротьби, тим самим, вкладаючи кошти і ресурси на покращення міжнародних операцій, залучати новітні технології, навчання працівників, додатковий нагляд та підзвітність проти корупційної діяльності. Міжнародні операції важливі для взаємодії держав і міжнародних організацій, поєднуючи ресурси, можливості, розробки різних держав, що дозволить разом долати нові виклики наркобізнесу.

Висновки до Розділу 3

Питання незаконного обігу наркотичних речовин є глобальною проблемою для усієї світової спільноти, включаючи Україну. Нажаль, події останніх років в Україні вказують на збільшення наркозалежності, адже в умовах постійного стресу дедалі більше людей починають вживати наркотики. Наразі важко провести підрахування статистичних даних на тимчасово окупованих територіях, що унеможлиблює встановлення чіткого відсотку осіб, що вживають наркотики, проте, лікарі і психологи зазначають, що кількість значно збільшилась.

Незважаючи на те, що відомі маршрути наркоперевезень припинені через війну в Україні, наркоторговці знаходять інші, нові шляхи, що вказує на важливість посилення ефективності співробітництва з іншими країнами, міжнародними організаціями. Україна є активним учасником міжнародної системи боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин, включаючи участь у конвенціях, підписання договорів правової дороги, участь у міжнародних організаціях, міжнародних операціях, залучення до обміну інформацією, розвідувальними даними. Не варто недооцінювати досягнення національної системи України щодо політики незаконного обігу наркотичних речовин, проте враховуючи, що наркобізнес також розвивається, необхідно продовжувати ефективно співпрацювати і розвиватись з міжнародними організаціями, брати участь у міжнародних операціях, бути активними на міжнародній арені, і посилювати державну політику і стратегію.

Як було зазначено вище, міжнародне співробітництво є важливим інструментом у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин, і сприяє взаємодії між державами і міжнародними організаціями, а міжнародні операції в свою чергу є проявом такої співпраці. Міжнародні операції проводяться завдяки правоохоронним органам держав у співпраці з міжнародними організаціями,

одними з відомих операцій є «Purple», «Orion», «Cocoon», «Lionfish», «PANGEA», «AIRCOP».

Технології мають потенціал для революціонування стратегій виявлення та профілактики наркотиків. Такі інновації, як штучний інтелект, аналіз даних, системи спостереження та блокчейн, можуть бути використані для розширення можливостей правоохоронних органів.

Таким чином, посилення міжнародного співробітництва та координації між правоохоронними органами має вирішальне значення у боротьбі з наркоторгівлею. Обмін розвідувальною інформацією, проведення спільних операцій та транскордонна екстрадиція злочинців можуть суттєво підірвати наркомережі. Правоохоронні органи повинні інвестувати у розвідку та передові технології, щоб йти в ногу з еволюцією методів наркотрафіку.

Боротьба з наркотрафіком є складним і багатогранним викликом. Вона вимагає комплексного підходу, що поєднує міжнародне співробітництво, обмін розвідданими, передові технології, руйнування фінансових мереж та усунення першопричин наркоманії. Визнаючи і вирішуючи відповідні проблеми, уряди розробляють різні програми і стратегії боротьби з незаконним обігом наркотиків і захисту громадського здоров'я та безпеки, зокрема, успіх у цій справі вимагатиме постійного розвитку, співпраці та інновацій.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи викладене вище, можна прийти до висновків, що проблема незаконного обігу наркотичних речовин є складним викликом, що спричиняє залежність, злочинність і руйнує безпеку суспільства. Зі збільшенням кількості нелегальних наркотиків людям стає дедалі важче залишатися здоровими та безпечними. Боротьба з наркозалежністю - це важка битва, а наркоторгівля робить її ще складнішою.

Незаконний обіг наркотичних речовин - це незаконне вирощування, виробництво, розповсюдження та продаж речовин, що перебувають під контролем, що охоплює широкий спектр наркотиків, відповідно до Єдиної конвенції ООН про наркотичні засоби 1961 року, яка містить їх класифікацію. Це високоорганізоване злочинне підприємство з глобальним охопленням, що включає складні мережі, які часто експлуатують вразливі групи населення, використовуючи вивчені методи транспортування наркотиків через кордони - від прихованих відсіків у транспортних засобах до новітніх технологій. Окрім власне торгівлі наркотиками, наркотрафік пов'язаний з іншими серйозними злочинами, такими як відмивання грошей, торгівля людьми та насильство, що становить значну загрозу глобальній безпеці. Величезні прибутки, які приносить ця нелегальна індустрія, підживлюють залежність, злочинність і нестабільність у суспільстві по всьому світу.

Наркоторгівля та відмивання грошей - це тісно переплетені види злочинної діяльності. Величезні прибутки, отримані від незаконної торгівлі наркотиками, необхідно приховувати, щоб уникнути виявлення. Відмивання грошей передбачає перетворення незаконних доходів у начебто законні кошти за допомогою різних методів, таких як інвестування в легальний бізнес, придбання дорогоцінних активів або використання офшорних рахунків. Цей складний взаємозв'язок між наркоторгівлею та відмиванням грошей створює величезні

проблеми для правоохоронних органів, оскільки вимагає складних розслідувань, щоб розплутати ці фінансові мережі.

Люди займаються наркоторгівлею здебільшого через великі гроші. Це один з найприбутковіших злочинів, адже дилери заробляють мільйони лише на одній поставці. Для людей, які живуть у бідних, неблагополучних або слаборозвинених районах, шанс отримати швидкі та легкі гроші є занадто привабливим. Деяких людей змушують або обманом втягують у наркобізнес банди, а інші займаються цим, бо не мають іншого способу заробити на життя.

Проблема наркоторгівлі була визнана на початку 20-го століття, що призвело до проведення першої міжнародної конференції з наркотичних засобів у Шанхаї в 1909 році. Сучасну основу системи міжнародного контролю над наркотичними речовинами становлять: Конвенція 1961 року з поправками, внесеними до неї згідно з Протоколом 1972 року, яка встановлює універсальну систему контролю за вирощуванням, виробництвом, експортом, імпортом, розповсюдженням, торгівлею, вживанням і зберіганням наркотичних речовин, особливо речовин рослинного походження (наприклад, опіум, кокаїн, канабіс); Конвенція про психотропні речовини 1971 року яка забезпечує контроль над дозволеним використанням понад ста психотропних препаратів, таких як амфетаміни, ЛСД, екстазі; Конвенція проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року включає комплексні заходи проти наркоторгівлі, включаючи відмивання грошей, відведення прекурсорів та угоди про взаємну правову допомогу.

Варто відзначити, що боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин відбувається як через міжнародно-правові заходи, так і через внутрішні заходи кожної країни, у співпраці національних правоохоронних органів з міжнародними структурами. Такий взаємозв'язок і спільний підхід дозволяє державам вирішувати проблеми, які можуть перевищувати внутрішні можливості. Національна політика кожної держави спрямована на виконання

міжнародних конвенцій і угод, залученість у превентивних заходах, проведення різних програм, проектів, кампаній для підвищення обізнаності суспільства, проведення спільних операцій, обмін інформацією, взаємна правова допомога.

Зокрема, міжнародні організації відіграють ключову роль у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин. Діяльність міжнародних організацій керується принципами дотримання прав людини і узгодженої на міжнародному рівні системи контролю за наркотиками, працюючи над вирішенням проблеми як на рівні попиту, так і пропозиції. Міжнародні організації надають підтримку національним урядам у реалізації збалансованого, заснованого на медичних та наукових підходах до вирішення питання наркотиків, що включає: лікування, підтримку та реабілітацію; забезпечення доступу до контрольованих речовин для медичних цілей; створення міцної правової та інституційної бази для контролю за наркотиками. Слід підкреслити діяльність таких організацій, як Комісія з ООН наркотичних засобів, Міжнародний комітет з контролю над наркотиками, Всесвітня організація охорони здоров'я, які функціонують під егідою ООН, також не менш важливими є діяльність Інтерполу та Європолу.

Актуальність дослідження питання незаконного обігу наркотичних речовин є вагомим для усієї світової спільноти, включаючи Україну, яка активно бере участь у міжнародному співробітництві, спільних операціях, наданні правової допомоги, обміні інформацією, імплементуючи міжнародні стандарти та законодавчі заходи, співпрацює з міжнародними організаціями, проводить внутрішні реформи. Незважаючи на певні досягнення національної системи України, через початок повномасштабної війни в Україні, національним правоохоронним органам необхідно приділяти більше уваги проблемі наркотиків, адже високий рівень стресу підвищив ризики розвитку залежностей, тому з метою підвищення ефективності правового регулювання контролю за обігом наркотиків в Україні необхідним є постійне вдосконалення національної системи.

Слід звернути увагу на технологічні досягнення та їх вплив на питання наркотиків. Технологічні втручання пропонують цілісний підхід до вирішення незаконного обігу наркотичних речовин. Мобільні додатки та віртуальна реальність можуть стати цікавими освітніми інструментами, які підвищують обізнаність людей про наркотики і водночас дають їм змогу проводити самооцінку. Технологія блокчейн гарантує так звану прозорість, зменшуючи тим самим ризики шахрайства, пов'язані з підробленими ліками. Штучний інтелект також допомагає правоохоронним органам, аналізуючи дані, прогнозуючи тенденції, відстежуючи темну мережу або навіть ідентифікуючи потенційних осіб з групи ризику. Потенціал квантових обчислень і генетичного профілювання для революційної розробки ліків і персоналізованого лікування є багатообіцяючим.

Використання технологій у забезпеченні виконання політики щодо наркотиків викликає значні занепокоєння щодо конфіденційності. Системи спостереження, аналіз даних та інструменти цифрового моніторингу часто передбачають збір та обробку великих обсягів персональних даних. Забезпечення використання цих технологій відповідно до законів про конфіденційність та етичних стандартів має вирішальне значення для запобігання зловживанням та захисту прав людей.

Технології відіграють важливу роль у забезпеченні дотримання політики щодо наркотиків, пропонуючи інноваційні інструменти та методи для боротьби зі складними проблемами, пов'язаними з наркотиками. Від передових систем спостереження та аналізу даних до криміналістики та цифрового моніторингу, технології підвищують ефективність, результативність та точність правоохоронних зусиль. Однак використання цих технологій має бути контрольованим. Балансуючи технологічні інновації з етичними міркуваннями, правоохоронні органи можуть використовувати технології для створення безпечніших спільнот та ефективнішої політики щодо наркотиків.

Одним з проявом міжнародного співробітництва у боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин є проведення спільних операцій, які координують діяльність правоохоронних органів, підтримують внутрішні розслідування за допомогою стратегічної та оперативної розвідки, виявляють слідчі зв'язки між поточними операціями. Також операції надають техніко-логістичну підтримку місцевим слідчим підрозділам за допомогою високотехнологічних ресурсів та обладнання, гарантуючи інформаційну підтримку у складних розслідуваннях, розробляючи звіти оперативного аналізу з метою спрямування діяльності.

Отже, незаконний обіг наркотичних речовин є серйозною проблемою сьогодення, яка негативно впливає на здоров'я і безпеку суспільства, адже на ринку постійно з'являються нові речовини, організовані злочинні угруповання розробляють нові схеми виробництва, поширення і продажу наркотиків. Незважаючи на те, як сучасні технології та інновації допомагають вирішувати питання наркотиків, але в той же час вони можуть бути використані для їх поширення, тому необхідний постійний розвиток і вдосконалення системи. Тим самим, міжнародне співробітництво в боротьбі з незаконним обігом наркотичних речовин також потребує постійного удосконалення, розвитку нових програм лікувань і реабілітацій, проведення кампанії обізнаності, наукових і технічних досліджень, а найголовніше - якісного обміну інформацією, досвідом та сучасними інструментами між країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Day Against Drug Abuse and Illicit Trafficking. United Nations: вебсайт. URL: <https://www.un.org/en/observances/end-drug-abuse-day> (дата звернення: 30.12.2024).
2. The History of Drugs: When Were Drugs Invented? Surfpoint Recovery: вебсайт. URL: <https://www.surfpointrecovery.com/blog/the-history-of-drugs> (дата звернення: 30.12.2024).
3. United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988. United Nations: вебсайт. URL: https://www.incb.org/documents/PRECURSORS/1988_CONVENTION/1988Convention_E.pdf (дата звернення: 03.01.2025).
4. Council Framework Decision 2004/757/JHA of 25 October 2004 laying down minimum provisions on the constituent elements of criminal acts and penalties in the field of illicit drug trafficking. *Official Journal*. L. 2004. Vol. 335. P. 8–11.
5. Drugs and their effects. Government of Jersey: вебсайт. URL: <https://www.gov.je/Health/AlcoholDrugs/pages/drugseffects.aspx> (дата звернення: 03.01.2025).
6. Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. URL: https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf (дата звернення: 03.01.2025).
7. Convention on Psychotropic Substances, 1971. URL: https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf (дата звернення: 03.01.2025).
8. Narcotic Superhighways: The Top 5 Routes for Drug Trafficking. Organized Crime and Corruption Reporting Project: вебсайт. URL: <https://www.occrp.org/en/feature/narcotic-superhighways-the-top-5-routes-for-drug-trafficking> (дата звернення: 03.01.2025).
9. Бухтіарова А. Г., Відменко Ю. В., Гавриш Ю. С. Проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів у контексті забезпечення національної

безпеки України. *Публічне управління, адміністрування та економічне право*. 2020. № 3. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_77_2_2020_ukr/11.pdf (дата звернення: 05.01.2025).

10. Harm Reduction International. Harm Reduction International: вебсайт. URL: <https://hri.global/> (дата звернення: 05.01.2025).

11. FindLaw. Drug Trafficking and Drug Distribution. FindLaw: вебсайт. URL: <https://www.findlaw.com/criminal/criminal-charges/drug-trafficking-distribution.html> (дата звернення: 05.01.2025).

12. Factors contributing to drug problem. Malukaias: вебсайт. URL: <https://malukaias.com/factors-contributing-to-drug-problem> (дата звернення: 07.01.2025).

13. Musto D. F. International drug control: historical aspects and future challenges / David F. Musto, M.D. URL: https://www.unodc.org/documents/wdr/world_drug_report_1997/CH5/5.3b.pdf (дата звернення: 10.01.2025).

14. Wright H., Bryce L., Kollen G. J. Report to the Secretary of State on the Second International Opium Conference by the American delegates. URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1913/d229#:~:text=In%20February%2C%201909%2C%20the%20international,and%20use%20of%20opium%20and> (дата звернення: 10.01.2025).

15. International Opium Convention 23 January 1912, in force 11 February 1915. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIV.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-2&chapter=6&Temp=mtdsg4&clang=_en (дата звернення: 10.01.2025).

16. The 1912 Hague International Opium Convention. UNODC: вебсайт. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/the-1912-hague-international-opium-convention.html> (дата звернення: 15.01.2025).

17. The Beginnings of International Drug Control / UN Chronicle. – Summer, 1998. – URL: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1309/is_2_35/ai_54157834/ (дата звернення: 15.01.2025).
18. Drugs, alcohol, and the First World War. The Lancet: електрон. наук. журн. URL: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(14\)62234-0/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(14)62234-0/fulltext) (дата звернення: 17.01.2025).
19. Agreement concerning the Manufacture of, Internal Trade in, and Use of Prepared Opium, done 11 February 1925, in force 28 July 1926. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1925/02/19250211%2006-35%20AM/Ch_VI_4p.pdf (дата звернення: 17.01.2025).
20. A century of international drug control / United Nations Office on Drugs and Crime. – Vienna: UNODC, 2009. – 100 с. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/100_Years_of_Drug_Control.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
21. Convention for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, 1931. URL: <https://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1934/9.html> (дата звернення: 20.01.2025).
22. United Nations Opium Conference: Protocol and Final Act of 23 June 1953. URL: https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1953-01-01_3_page015.html (дата звернення: 20.01.2025).
23. Political Declaration and Programme of Action, 1990. URL: https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Political_Declaration/Political_Declaration_1990/1990_Political_Declaration_and_Programme_of_Action.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
24. New developments in national drug strategies in Europe. URL: https://www.euda.europa.eu/system/files/media/publications/documents/6402/201756_62_TDAU17002ENN_PDF.pdf (дата звернення: 20.01.2025).

25. Лужецька Н. А. Механізми реалізації державної політики щодо запобігання та протидії наркоманії: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». Одеса, 2018. 20 с.

26. Protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1975/08/19750808%2007-44%20PM/Ch_VI_17p.pdf (дата звернення: 25.01.2025).

27. The Commission on Narcotic Drugs (CND). URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/index.html> (дата звернення: 25.01.2025).

28. International Narcotics Control Board (INCB). URL: <https://www.incb.org/> (дата звернення: 25.01.2025).

29. World Health Organization: веб-сайт. URL: <https://www.who.int/home> (дата звернення: 25.01.2025).

30. EU DRUGS STRATEGY 2021-2025. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/49194/eu-drugs-strategy-booklet.pdf> (дата звернення: 27.01.2025).

31. EU Drugs Action Plan 2021-2025. URL: <https://www.politicheantidroga.gov.it/media/3132/eu-drugs-action-plan-2021-2025.pdf> (дата звернення: 27.01.2025).

32. The International Drug Policy Consortium (IDPC): веб-сайт. URL: <https://idpc.net/about> (дата звернення: 27.01.2025).

33. Harm Reduction International: веб-сайт. URL: <https://hri.global/> (дата звернення: 27.01.2025).

34. The Global Commission on Drug Policy: веб-сайт. URL: <https://www.globalcommissionondrugs.org/> (дата звернення: 27.01.2025).

35. SMART Recovery (Self-Management and Recovery Training): веб-сайт. URL: <https://smartrecoveryglobal.org/about> (дата звернення: 27.01.2025).

36. Shea G. Is Portugal's Drug Decriminalization a Failure or Success? The Answer Isn't So Simple. URL: <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/is-portugals-drug-decriminalization-a-failure-or-success-the-answer-isnt-so-simple/#:~:text=Portugal%20had%20the%20lowest%20drug,the%20same%20amount%20of%20time> (дата звернення: 27.01.2025).

37. Decriminalisation in Portugal: setting the record straight. Transform Drug Policy Foundation. URL: <https://transformdrugs.org/blog/drug-decriminalisation-in-portugal-setting-the-record-straight> (дата звернення: 27.01.2025).

38. Misuse of Drugs Act 1973. URL: <https://sso.agc.gov.sg/Act/MDA1973> (дата звернення: 27.01.2025)

39. Navigating Singapore's Strict Drug Laws: What Expats Should Know. Legal Expat. URL: <https://legalexpat.sg/navigating-singapores-strict-drug-laws-what-expats-should-know/> (дата звернення: 27.01.2025).

40. Abraham M. D. Places Of Drug Purchase In The Netherlands. URL: https://www.researchgate.net/publication/237707921_Places_Of_Drug_Purchase_In_The_Netherlands (дата звернення: 27.01.2025).

41. Robertson S. The Role of the UN International Drug Control Conventions in Facilitating Law Enforcement Cooperation in the Policing of Transnational Drug Trafficking. Contemporary Challenges to Human Rights Law. 2021. Vol. 1, № 1. P. 1-19. URL: <https://journals.ed.ac.uk/Contemporary-Challenges/article/view/5359/8776> (дата звернення: 30.01.2025).

42. The Single Convention on Narcotic Drugs. FindLaw: веб-сайт. URL: <https://www.findlaw.com/criminal/criminal-charges/the-single-convention-on-narcotic-drugs.html> (дата звернення: 30.01.2025).

43. Global Drug Policy. Transform Drug Policy Foundation: веб-сайт. URL: <https://transformdrugs.org/drug-policy/global-drug-policy/#:~:text=The%20three%20key%20treaties%20shaping,Narcotic%20Drugs%20and%20Psychotropic%20Substances> (дата звернення: 01.02.2025).

44. The UN Drug Control Conventions. A primer. Transnational Institute. 7 p. URL: https://www.tni.org/files/publication-downloads/primer_unconventions_24102015.pdf (дата звернення: 01.02.2025).

45. Misuse of Drugs Act 1971. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1971/38/contents> (дата звернення: 04.02.2025).

46. David R. Bewley-Taylor. Challenging the UN drug control conventions: problems and possibilities. URL: https://unawestminster.org.uk/pdf/drugs/UNdrugsBewley_Taylor_IJDP14.pdf (дата звернення: 04.02.2025)

47. Onianwa, Oluchukwu Ignatus. The Roles of the United Nations Office on Drug and Crime (August 02, 2023). URL: <https://ssrn.com/abstract=4887904> (дата звернення: 07.02.2025)

48. Drugs. United Nations: веб-сайт. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/drugs#:~:text=The%20United%20Nations%20Office%20on,agreed%20international%20drug%20control%20framework> (дата звернення: 07.02.2025).

49. INTERPOL: веб-сайт. URL: <https://www.interpol.int/> (дата звернення: 12.02.2025).

50. Wanted by Interpol for Drug Trafficking. Extradition Attorney. URL: <https://extradition-lawyer.com/services/wanted-by-interpol-for-drug-trafficking/> (дата звернення: 12.02.2025)

51. Drugs worth USD 360 million seized in INTERPOL-led Operation. INTERPOL: веб-сайт. URL: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2017/Drugs-worth-USD-360-millionseized-in-INTERPOL-led-operation> (дата звернення: 12.02.2025).

52. Strengthening Respect for Human Rights, Strengthening Interpol. Fair Trials International: веб-сайт. URL:

<https://www.fairtrials.org/publication/strengthening-respect-human-rightsstrengthening-interpol> (дата звернення: 12.02.2025).

53. Cooperation with United Nations entities. INTERPOL: веб-сайт. URL: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Our-partners/International-organization-partners/INTERPOL-and-the-United-Nations/Cooperation-with-United-Nations-entities> (дата звернення: 12.02.2025).

54. Drugs projects. INTERPOL: веб-сайт. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Drug-trafficking/Drugs-projects> (дата звернення: 13.02.2025).

55. About Europol. EUROPOL: веб-сайт. URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol> (дата звернення: 13.02.2025).

56. EU Policy Cycle - EMPACT. EUROPOL: веб-сайт. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> (дата звернення: 13.02.2025).

57. Interpol vs. Europol: What's the Difference? InterCollegium: веб-сайт. URL: <https://intercollegium.com/interpol-vs-europol-whats-the-difference/> (дата звернення: 17.02.2025).

58. Inter-American drug abuse control commission (CICAD). Organization of American States: веб-сайт. URL: <https://www.oas.org/ext/en/main/oas/our-structure/agencies-and-entities/cicad-commission> (дата звернення: 17.02.2025).

59. EU DRUGS STRATEGY 2021-2025. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/49194/eu-drugs-strategy-booklet.pdf> (дата звернення: 19.02.2025).

60. The European Union Drugs Agency (EUDA). URL: https://www.euda.europa.eu/about_en (дата звернення: 19.02.2025)

61. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 22.07.1998 р. № 840_019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_019?find=1&text=%D0%BD%D0%B

0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8#Text (дата звернення: 22.02.2025).

62. Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Colombia concerning mutual assistance in relation to criminal matters, London, 11 February 1997 // United Nations Treaty Series. – Vol. 2115. – P. 47–70. URL: <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210456142s002-c006/read> (дата звернення: 22.02.2025)

63. What is COPOLAD? COPOLAD: веб-сайт. URL: <https://copolad.eu/en/what-is-copolad/> (дата звернення: 22.02.2025).

64. World Customs Organization: веб-сайт. URL: <https://www.wcoomd.org/> (дата звернення: 26.02.2025).

65. Permanent Secretariat. ASEANAPOL: веб-сайт. URL: <http://www.aseanapol.org/about-aseanapol/permanent-secretariat> (дата звернення: 26.02.2025).

66. AMERIPOL: веб-сайт. URL: <http://www.ameripol.org/> (дата звернення: 26.02.2025).

67. INTERPOL: Our partnerships with regional policing bodies. URL: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Our-partners/Our-partnerships-with-regional-policing-bodies> (дата звернення: 26.05.2025)

68. Rios V, Ferguson CJ. News media coverage of crime and violent drug crime: a case for cause or catalyst?. Justice Q. 2020;37(6):1012-39. URL: https://scholar.harvard.edu/sites/scholar.harvard.edu/files/vrios/files/news_media_coverage_of_crime_and_violent_drug_crime_a_case_for_cause_of_catalyst.pdf (дата звернення: 27.02.2025)

69. Drugs, crime and punishment. Proportionality of sentencing for drug offences. The International Drug Policy Consortium. URL: <https://www.unodc.org/documents/congress/background->

information/NGO/IDPC/Drugs-crime-and-punishment-Proportionality-of-sentencing.pdf#page=2.50 (дата звернення: 27.02.2025).

70. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 03.06.2008 р. у справі № 16/283. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VS080430> (дата звернення: 28.02.2025).

71. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.03.2025).

72. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.03.2025).

73. Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 831-р. URL: <http://cutly.in/fA16tA> (дата звернення: 01.03.2025).

74. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 02.03.2025).

75. Проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної стратегії наркополітики на період до 2030 року». URL: [https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/Громадське%20обговорення/2023/07/31/1%20-%20про%20оприлюднення%20проєкту%20розпорядження%20КМУ%20Про%20Осхвалення%20Державної%20стратегії%20наркополітики%20на%20період%20до%202030/Стратегія%20\(3\).pdf](https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/Громадське%20обговорення/2023/07/31/1%20-%20про%20оприлюднення%20проєкту%20розпорядження%20КМУ%20Про%20Осхвалення%20Державної%20стратегії%20наркополітики%20на%20період%20до%202030/Стратегія%20(3).pdf) (дата звернення: 02.03.2025)

76. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 02.03.2025)

77. Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/> (дата звернення: 02.03.2025).

78. Державна прикордонна служба України.
URL: <https://dpsu.gov.ua/uk> (дата звернення: 02.03.2025).

79. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/> (дата звернення: 02.03.2025).

80. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <https://www.dls.gov.ua/> (дата звернення: 05.03.2025).

81. Центр громадського здоров'я МОЗ України. В Україні впроваджують програми, спрямовані на підтримку людей, що живуть із наркозалежністю.
URL: <https://www.phc.org.ua/news/v-ukraini-vprovadzhuuyut-programi-spryamovani-na-pidtrimku-lyudey-scho-zhivut-iz> (дата звернення: 05.03.2025).

82. Постійне представництво України при міжнародних організаціях у Відні. Управління ООН з наркотиків і злочинності. Офіційний сайт Посольства України в Республіці Австрія. URL: <http://cutly.in/RKjJyк> (дата звернення: 08.03.2025).

83. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhhaP1.ZixKBnfzHI4s.s80msh8Ie6#Text (дата звернення: 08.03.2025).

84. EU4Monitoring Drugs (EU4MD). EU Drug Agency.
URL: https://www.euda.europa.eu/activities/eu4md-ii_en (дата звернення: 12.03.2025).

85. Scaturro R. An altered state: Organized crime and illicit drug trafficking in Ukraine / Ruggero Scaturro. Geneva: Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2024. 24 с. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2024/02/Ruggero-Scaturro-An-altered-state-Ukrainian.pdf> (дата звернення: 12.03.2025).

86. Центр громадського здоров'я МОЗ України. Національний звіт щодо наркотичної ситуації в Україні за даними 2023 року. Київ, 2024. 95 с. URL: [https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user92/ЗВІТ_Наркотична_ситуація_в_Україні_\(за_даними_2023_року\).pdf](https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user92/ЗВІТ_Наркотична_ситуація_в_Україні_(за_даними_2023_року).pdf) (дата звернення: 12.03.2025).

87. Використання Інтернету як інструмента незаконного продажу наркотичних засобів і сильнодіючих речовин. Черкаська селищна рада: веб-сайт, 2024. URL: <https://cherk.otg.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/vikoristannya-internetu-yak-instrumenta-nezakonnogo-prodazhu-narkotichnih-zasobiv-i-silnodiyuchih-rechovin> (дата звернення: 20.03.2025).

88. Singh A., Verma R. Advancements in technology and their impact on drug policy & enforcement. Journal of Chemical and Pharmaceutical Research. 2023. Vol. 15, No. 2. URL: <https://www.jocpr.com/articles/advancements-in-technology-and-their-impact-on-drug-policy--enforcement-10234.html> (дата звернення: 20.03.2025).

89. Payment through cryptocurrencies. URL: <https://syntheticdrugs.unodc.org/syntheticdrugs/en/cybercrime/onlinetrafficking/payment/index.html> (дата звернення: 27.03.2025).

90. Role of Technology in Combating Drug Trafficking. Drishti IAS Blog. URL: <https://www.drishtias.com/blog/role-of-technology-in-combating-drug-trafficking> (дата звернення: 27.03.2025).

91. Sharma S., Singh S. Technological Interventions in Combating Societal Drug Abuse. LawFoyer International Journal of Doctrinal Legal Research. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/379412597_Technological_Interventions_in_Combating_Societal_Drug_Abuse (дата звернення: 01.04.2025).

92. Frontiers. The Use of Virtual Reality in Craving Assessment and Cue-Exposure Therapy in Substance Use Disorders. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/human-neuroscience/articles/10.3389/fnhum.2014.00844/full> (дата звернення: 01.04.2025).

93. Singh A., Verma R. Advancements in technology and their impact on drug policy & enforcement. Journal of Chemical and Pharmaceutical Research. – 2023. – Vol. 15, No. 2. URL: <https://www.jocpr.com/articles/advancements-in-technology-and-their-impact-on-drug-policy--enforcement-10234.html> (дата звернення: 04.04.2025).

94. Cottler L. B., Goldberger B. A., Nixon S. J., Striley C. W., Barenholtz E., Fitzgerald N. D., Taylor S. M., Palamar J. J. Introducing NIDA’s New National Drug Early Warning System. Drug and Alcohol Dependence, 2020. URL: <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2020.108286> (дата звернення: 04.04.2025).

95. Social-Local-Mobile. SmokeFreeBrain: веб-сайт. URL: <https://medphys.med.auth.gr/project/smoke-free-brain> (дата звернення: 07.04.2025).

96. Modus Operandi evolution: Adapting to Changing Crime Patterns. FasterCapital: веб-сайт, 2024. URL: <https://fastercapital.com/content/Modus-Operandi-evolution--Adapting-to-Changing-Crime-Patterns.html> (дата звернення: 07.04.2025).

97. Chemical Controls. International Narcotics Control Strategy Report 2000. U.S. Department of State, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. URL: <https://2009-2017.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2000/958.htm> (дата звернення: 12.04.2025).

98. International Narcotics Control Board. 2000. Targeting cocaine traffickers: “Operation Purple” scores successes. Press Release No. 6, 23 February 2000. Vienna: INCB.

URL: https://www.incb.org/documents/Publications/PressRelease/PR2000/press_release_2000-02-23_6.pdf (дата звернення: 12.04.2025).

99. Orion Naval Campaign: Successful Multinational Strategy Against Narcotrafficking. *Diálogo Americas*, 2024. URL: <https://dialogo-americas.com/articles/orion-naval-campaign-successful-multinational-strategy-against-narcotrafficking/> (дата звернення: 14.04.2025).

100. Operation Cocoon. Wendy Pelle-Beer & Associates, 2016. URL: <https://wendypellebeer.com/blog/criminal-law/operation-cocoon/> (дата звернення: 15.04.2025).

101. Operation Lionfish results in 142 arrests. *Global – The International Briefing*, 2013. URL: <https://www.global-briefing.org/2013/10/operation-lionfish-results-in-142-arrests/> (дата звернення: 15.04.2025).

102. Global illicit medicines targeted by INTERPOL operation. INTERPOL, 2023. URL: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2023/Global-illicit-medicines-targeted-by-INTERPOL-operation> (дата звернення: 16.04.2025).

103. Airport Communication Programme (AIRCOP). United Nations Office on Drugs and Crime, 2024. URL: <https://www.unodc.org/westandcentralafrica/en/airport-communication-programme-aircop.html> (дата звернення: 16.04.2025).